

T U R U L

A Magyar Történelmi Társulat,
a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára
és
a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság
Közlönye

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG MEGBÍZÁSÁBÓL SZERKESZTI

RÁCZ GYÖRGY főszerkesztő

DEBRECZENI-DROPPÁN BÉLA, KOVÁCS ELEONÓRA KÖRMENDI TAMÁS,
LACZLAVIK GYÖRGY, NEUMANN TIBOR, SOÓS ISTVÁN

BUDAPEST
KIADJA A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULAT
SZERKESZTŐSÉG: MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR
ORSZÁGOS LEVÉLTÁRA

MMXVIII

TARTALOM

1. Kisebb cikkek, adattárak

KISS GERGELY: IV. Béla két okleveléről	1
C. TÓTH NORBERT: Erdődi Bakóc Tamás érsek rokonsága. (Rekonstrukciós kísérlet)	8
SCHMIDT ANIKÓ: Az Országos Levéltár Magánlevéltárak és Gyűjtemények főosztályának 2017. évi gyűjtőkori tevékenysége	31

2. Könyvismertetés

Thoroczkay Gábor: Ismeretlen Árpád-kor. Püspökök, legendák, krónikák. (ism. SZŐCS TIBOR)	34
Szőcs Tibor: Damus pro memoria oklevelek. (ism. KÖRMENDI TAMÁS)	35
Timár Péter: A Győr nembeli Szerdahelyi család története, birtokai és okmánytára. (ism. JANKOVICH B. DÉNES)	36

3. Hírek, beszámolók

A Rakovszky-Jeszenszky iratgyűjtemény (ism. RÁCZ GYÖRGY–SZAKÁCS ANNAMÁRIA)	39
Beszámoló a 27. Zászlótudományi Világkongresszusról (ism. SZEKERES ATTILA ISTVÁN)	39
A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság 2018. II. félévi programjai	38

TURUL

XCI. évfolyam

2018. 1. füzet

A Szerkesztőség címe: 1014 Budapest, Bécsi kapu tér 2–4.

turul@mn.gov.hu

Szerkesztőbizottság:

PANDULA ATTILA, REISZ T. CSABA, C. TÓTH NORBERT

Tördelés:

SOMOGYI GYULA

Nyomdai munkák:

Kódex Könyvgyártó Kft.

Felelős vezető: MAROSI ATTILA

ISSN 1216–7258

A megjelenést támogatták:

Nemzeti Kulturális Alap

archívum

Magyar Nemzeti Levéltár
Országos Levéltára

C. TÓTH NORBERT*
Erdődi Bakóc Tamás érsek rokonsága
(Rekonstrukciós kísérlet)

A középkori Magyar Királyság 1490 utáni történetében kétségkívül Bakóc¹ Tamás főcancellár – sorban különböző és egyre rangosabb egyházi méltóságok viselője – játszott az egyik legfontosabb szerepet. Valóban kivételes karrierje, illetve rokonságának származása természetesen kortársait és a kései utókort egyaránt foglalkoztatta.² Az első összefoglaló igényű és okleveles források alapján megírt munkát Botka Tivadar készítette 1875-ben. Ennek megszületését az tette lehetővé, hogy az Erdődy grófok addig zárt levéltárát a család megnyitotta és „a Történelmi Társulat oly szerencsés volt, hogy megbízott tagjainak a nagy érdemű Erdődy nemzetség páratlanul gazdag galgóczi archívumában a bűvárkodást és a históriára vonatkozó adatok gyűjtését kitűnő liberalitással megengedte; már most az ott lelt hiteles okmányok alapján képesek vagyunk a nagy bibornok-érseknek általa is elismert szerény származását és véreinek elsőkori elágazásait teljes világosságban föltüntetni”.³ Botka rövid historiográfiai kitekintésében sorra vette azokat a szerzőket, akik addig foglalkoztak a család történetével, javította téves vagy hibás megállapításait,⁴ továbbá az oklevelekből kinyerhető információk-

ra támaszkodva felvillantotta az egyes családtagok egyházi méltóságait, házasságkötéseit.⁵ Mindezek mellett teljes szöveggel közölte a levéltárban található két címereslevelet (amelyekről a későbbi szakirodalom valamiért megfeledkezett): az egyik Mátyás király 1459. szeptember 3-i oklevele, amellyel Erdődi Bakóc Ferenc fiát, Bálint titeli prépostot, egyben Gúti Ország Mihály nádor speciális káplánját, illetve általa testvéreit, Miklóst, Tamást és Jánost nemesítette meg,⁶ a másikat ugyancsak Mátyás bocsátotta ki 1489. január 6-án, és ez Bakóc Tamás győri püspök, királyi titkár hűséges szolgálatai fejében rokonai – Bakóc Miklós és Bálint, e Miklós fiai, Péter és Pál, a néhai Bakóc János fiai, Tóbiás és János – megnevezéséről és címerük megújításáról intézkedett.⁷ Végül, de nem utolsósorban, a tanulmány zárásaképpen mellékelte „a Bakócz-Erdődy nemzetségnek a galgóczi levéltárban lévő és ottani hiteles okmányokra alapított származási tábláját, latinból magyarra fordítva, de csak az elsőkori elágazást”.⁸ (Megjegyzendő, hogy a családfa – bárki is készítette annak idején – meglehetősen pontos, jöllehet némely „állítást” ma még – vagy már – okleveles adatokkal nem lehet bizonyítani. Erről alább lásd még bővebben.)

A Botka Tivadar által elejtett fonalat egy évtizeddel később Fraknói Vilmos vette fel: 1888-ban előbb a család nagybirtokossá válásáról írt tanulmányt,⁹ majd egy évvel később párhuzamosan jelent meg monográfiája, valamint tanulmánya a témában. Az utóbbiban a Turul hasábjain újra leköszölte a két címereslevelet – igaz utalt rá, hogy már Botka is megtette ezt –, illetve a folyóirat irányultságának megfelelően, a címerek színes nyomát is közrebocsátotta.¹⁰ A másik, 1889-ben megjelent munkája a történeti életrajzok sorozat részeként Bakóc Tamás életútját rajzolta meg, de egyúttal sok adatot

* A szerző a Magyar Tudományos Akadémia–Hadtörténeti Intézet és Múzeum–Szegedi Tudományegyetem–Magyar Nemzeti Levéltár Magyar Medievisztikai Kutatócsoportjának tudományos főmunkatársa.

¹ A név írásának a módja a különböző munkákban meglehetősen változó, az első tisztázó jellegű írás Botka Tivadar nevéhez fűződik, aki a Bakócz alak mellett tette le voksát (*Botka T.*: Mi van jobban 252–255.). Ennek ellenére a történeti irodalomban Bakacs, Bakács, Bakóc, Bakocs, Bakócs, Bakócz néven egyaránt előfordul. A tanulmányomban a mai helyesírásnak megfelelő Bakóc alakot fogom használni, vö. Arch. 1458–1526. 336. – Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy a korábbi, Bakóc névvel fémjelzett és a szakirodalomban így meghonosodott tárgyi emlékeket (pl. Bakócz-breviarium stb.) szükséges lenne átnevezni. – A tanulmány terjedelme és adattári jellege miatt kivételesen eltértünk a folyóiratban megszokott jegyzetelési szabályoktól (szerk. megj.).

² A következőkben csak azokat a munkákat idézem, amelyek Bakóc Tamás személyén túl a családjára is hoztak adatokat. A művészettörténeti irodalomra elsősorban a Bakócz-kápolna kapcsán lásd Mikó Á.: Reneszánsz művészet 374–378.

³ *Botka T.*: Adalékok 547–548.

⁴ Uo. 548–550. – Jöllehet már Botka Tivadar kétségbe vonta egy Fejér György által 1389. évvel kiadott oklevél hitelességét (Uo. 548–549.), a Zsigmondkori Oklevéltár vonatkozó kötetében (ZsO I. 1172. sz.) pedig egyértelműen hamisítványként szerepel, ennek ellenére a családtörténeti szakirodalomban újjólag felbukkant az a nézet, hogy az oklevél valós

információkat őrzött meg (*Tompa, Frank S.*: Cardinal Thomas 67–71., 102–104.).

⁵ *Botka T.*: Adalékok 550–551.

⁶ Uo. 552–553., mai jelzete: Erdődy lt. D 10157.

⁷ *Botka T.*: Adalékok 553–555., mai jelzete: Erdődy lt. D 10118.

⁸ *Botka T.*: Adalékok 555–556.

⁹ *Fraknói V.*: Birtokszerzemények.

¹⁰ *Fraknói V.*: Címer.

hoz a családtagokra is.¹¹ Eredményeit máig nem haladta meg a történettudomány.¹²

A fentebbi munkákon kívül születtek olyan tanulmányok is, amelyek a család történetének egy-egy szűkebb szeletéhez szóltak hozzá, illetve járták körül azt. Még Botka Tivadar munkáinak megjelenése előtt Véghely Dezső érintette Korotnai István és Erdődi Ilona házassága kapcsán Bakóc Tamás felemelkedését és családi viszonyait.¹³ A következő munka Fraknoi már korábban, a családi vagyonról írt munkája, amelyben a birtokok megszerzése mellett kitért az egyes személyek házasságkötéseire, illetve azok terveire is.¹⁴ Reiszig Ede a Felsőlendvai családról írt közleményeiben Szécsi Tamás felesége, Ágnes kapcsán foglalkozott szintén röviden a családdal.¹⁵ Kubinyi András a „fővárosi” polgárok társadalmi összeköttetéseiről készített írásában a budai Kanczler család kapcsán ütközött bele abba a ténybe, hogy az ismert kereskedő, Kanczler Angelo nemcsak Bakóc Tamás üzleti képviselője volt, hanem egyúttal rokona, leánytestvérének férje is.¹⁶

Hermann Zsuzsanna két tanulmányában érintette az Erdődi család történetét: az egyikben csábrági Erdődi Bálint feleségéről tett hiánypótló megállapítást.¹⁷ A másik tanulmányában pedig a Vas megyei Vörösvár és a Vas megyei Császárvár ügyében a Bakóc *neposok* és a Stubenbergerek között folyó pert ismertette. Írása végén egy vázlatos családfát is közölt a perben résztvevők családi állásáról.¹⁸ Hasonlóképpen vázlatos leszármazási táblát közölt Engel Pál is családtörténeti adattárában.¹⁹ Az első címereslevelet elnyerő Bakóc Bálint titeli prépost töredékesen megtalált sírkövének hála az irodalomtörténet is „rátalált” a családra: Ritoókné Szalay Ágnes kiváló tanulmányában összegezte az egyházi javadalmakat viselt személyekről addig megismert adatokat.²⁰ Hasonlóan 1994-ben jelent meg Köblös József monográfiája a késő középkori egyházi középrétegről (ennek korábbi tanulmányokban megjelent eredményeit Szalay Ágnes már használta): az adattári részben több Bakóc, Erdődi és Szatmári nevű javadalomviselővel találkozunk, akiknek a családon belüli, azaz a családfán történő elhelyezését Köblös József nagyrészt megoldotta.²¹ Nem régiben Pálosfalvi Tamás Körös megye nemesi társadalmáról készített monográfiájában tért ki a társadalmi kapcsolatok témakör kapcsán Bakóc Tamás rokonságának egyes, általában hölgy tagjaira.²² Végül, de nem utolsó sorban Varga Szabolcs közölt fontos ada-

lékokat Bakóc Tamás egyik nőági rokonára, akit sikertelenül igyekeztek összeházasítani a szigetvári hős hasonló nevű apjával, Zrínyi Miklóssal.²³

Jelen pillanatban tehát úgy áll a kutatás, hogy jóllehet a „családfő” életéről mai is jól használható munkával rendelkezünk, az egyes családtagok egymáshoz való viszonyáról még korántsem biztosak ismereteink. Fontos azonban megjegyezni, hogy az Erdődy család kora újkori történetére e megállapítás távolról sem igaz. Ez nagyrészt annak köszönhető, hogy monyorókeréki Erdődy (III.) Péter révén a család a világi tisztségek terén is „megérkezett” az arisztokráciába.²⁴

Az Erdődy család középkori leszármazásának a vizsgálatát és jelen tanulmányban történő felvázolását két dolog tette lehetővé. Az első tényező az immáron több éve folyó szisztematikus archontológiai kutatásnak köszönhető: a késő középkori Magyar Királyság világi²⁵ és egyházi²⁶ archontológiájának készítése közben számos olyan forrás került elő, amelyek helyesbítik és/vagy kiegészítik eddigi adatainkat. A második – és legalább ilyen – fontos pillére az adatgyűjtésnek, hogy az Erdődy család középkori anyaga immáron fényképeken a Magyar Nemzeti Levéltár tagintézményeiben díjmentesen elérhető (azaz nem szükséges külön engedély birtokában Bécsbe, a családi levéltár őrzési helyére utazni).

A jelen dolgozat tehát – hangsúlyozva hogy kerülhetnek még elő új információk –, arra tesz kísérletet, hogy a kutatásnak köszönhetően előkerült új adatokat beépítse a Szatmár megyei Erdőd birtokról elszármazott Bakóc, későbbi nevén Erdődy család történetébe és összeállítsa megbízható genealógiájukat az 1450-es évektől az 1530-as évekig terjedő időszakra. E cél elérése érdekében viszont igyekeztem elhagyni a korábbi genealógiai irodalom minden olyan állítását, amelyet forrásokkal nem lehet igazolni, és csak a forrásokkal alátámasztható adatokat tüntettem fel az adott személyeknél. Ezzel összefüggésben az alábbiakban megrajzolt genealógiában nem fogok minden egyes személynél a teljes eddigi szakirodalomra hivatkozni, hanem csak az oklevelek jelzetére (e megkötés alól két helyen tettem kivételt). Az alábbi dolgozat mindezek fényében némileg egysíkú lesz: a családtagok és kronológia összekapcsolásával végigtekintem valamennyiük életrajzi adatait. Az adattár a következőképpen épül fel: kiemelten szerepel az aktuális személy neve, mellette a forrásokban való előfordulásának éve vagy évköre áll. A személy neve alatt a rá vonatkozó fontosabb adatok szerepelnek, azaz – ha volt(ak) – felesége(i) és gyermeke(i) neve, valamint méltósága(i) és tisztsége(i). A tanulmány zárásaként röviden összegzem ismereteinket, amit a források segítségével megrajzolt családfák követnek.

¹¹ Fraknoi V.: Bakócz Tamás.

¹² A korábban idézett Frank S. Tompa munkája, mivel – azon túl, hogy kivonatolta a korábbi szerzők munkáit – belekeverte az Erdődiek családtörténetébe az összes fellelhető „Tompa” ragadványnevű családot (így például a Horzovai, Boldogasszonyfalvi/Ollári, Maróti stb. Tompa családtagokat, vö. Tompa, Frank S.: Cardinal Thomas 105–165.), a forrásokon alapuló történetkutatás számára nem vehető komolyan.

¹³ Véghely D.: Korothnay Katinka 18–20.

¹⁴ Fraknoi V.: Birtokszerzemények 110–114., 116–120.

¹⁵ Reiszig E.: Felsőlendvai Széchy-család 70.

¹⁶ Kubinyi A.: Budai és pesti polgárok II. 542–544.

¹⁷ Hermann Zs.: Divény vára 61. 4. jegyz.

¹⁸ Hermann Zs.: Keseregjenek 97.

¹⁹ Engel P.: Genealógia i. m., Erdődy (Bakóc).

²⁰ Ritoókné Szalay Á.: Bakóc Bálint.

²¹ Köblös J.: Egyházi középréteg 316., 424–425.

²² Pálosfalvi T.: Noble Elite 187., 218.

²³ Varga Sz.: Zrínyi Miklós 81–82. – Lásd még Varga Sz.: Zrínyiek és Erdődyek 196–198.

²⁴ A család kora újkori történetére lásd Benda B.: Erdődy Genealógia.; Benda B.–Koltai A.: Kutatások.; Pálffy G.: Pozsony megyéből a Magyar Királyság élére 857. skk.; Uő: Pálffyak felemelkedése, a korábbi irodalommal; Bubryák O.: Családtörténet és reprezentáció 35–42. Lásd még Obitelj Erdődy 1–8.

²⁵ Vö. Arch. 1458–1526. I.

²⁶ Egyházi arch. 1440–1526.

Az első generáció

Bakóc (I.) Ferenc erdődi jobbágy (N. fia)

A forrásokban csak fiai, Bálint, Miklós, Tamás és János, illetve Ferenc és Pál, valamint két leánya, Orsolya és Katalin révén jelenik meg. A gyermekek időbeli „szóródása” – azaz felbukkanásuk időrendje – alapján könnyen elképzelhető, hogy Ferenc többször nősült, és így az oklevelek szóhasználata ellenére a testvérek nem egy anyától születtek. (Ugyanakkor az a lehetőség sem zárható ki, hogy a gyermekek egy anyától, de több atyától származtak.)

Bakóc (I.) János erdődi jobbágy (N. fia)

A forrásokban csak fiai, András, Lőrinc, László és Bálint, valamint leányai, Ágnes, Ágota és Ilona révén jelenik meg.

Péter (I.) erdődi jobbágy (N. fia)

A neve egyetlen alkalommal, nevezetesen a fia, Szatmári / Erdődi (I.) István egyetemi beiratkozásakor jelenik meg.²⁷ Az azonosítás éppen ezért nem mentes minden kétségtől, bár igen valószínű (lásd még az Istvánnál írtakat).

Balázs²⁸ erdődi jobbágy (N. fia)

Az okleveles forrásokban nem szerepel, létezésére az idézett „ősfá” alapján következtethetünk.

A második generáció

(I.) Bálint (Erdődi Bakóc I. Ferenc fia) 1448 – 1489. I. 6.²⁹

Erdődi Ferenc fia, Bálint 1448-ban iratkozott be a krakkói egyetemre, de egyetemi fokozatot a későbbi adatok szerint nem szerzett. Eddig nem tisztázott módon Gúti Ország Mihály környezetébe került, akinek 1459-ben már saját (*specialis*) káplánja volt. A nádor udvarában teljesített hűséges szolgálatai fejében előbb a titeli prépostságot nyerte el, majd minden bizonnyal Ország Mihály javaslatára Mátyás király 1459. szeptember 3-án megnemesítette őt és testvéreit, Miklóst, Tamást és Jánost. A préposti címről 1480 nyarán mondhatott le testvére, Tamás javára, de egyúttal elnyerte a sárospataki plébánia vezetését. A korábbi kutatás³⁰ feltételezi, hogy a sárospataki plébánosságát már titeli prépostsága alatt is viselte,

²⁷ „Stephanus Petri de Zathmar” (*Kelényi B.*: Krakkó 242/2275. sz., *Körmendy K.*: *Studentes* 207/142. sz.).

²⁸ A keresztnév csak a „Bakócz–Erdődy nemzetségnek a galgóczi levéltárban lévő és ottani hiteles okmányokra alapított leszármazási” táblájáról ismert (*Botka T.*: Adalékok 556.), okleveles forrásokkal egyelőre nem támasztható alá.

²⁹ *Kelényi B.*: Krakkó 121/808. sz.; Erdődy lt. D 10118. (kiadásait lásd *Botka T.*: Adalékok 553., *Fraknói V.*: Címer 106.). – 1459: „Valentino nato Francisci Bakolcz dicti de Erdewd” (Erdődy lt. D 10157. – kiadásait lásd *Botka T.*: Adalékok 552., *Fraknói V.*: Címer 105.).

³⁰ *Ritoókné Szalay Á.*: Bakócz Bálint 231.

mivel 1475. április 30-án egy bizonyos Bálint pataki plébános belépett a római Szent Lélek Társulatba.³¹ Noha nem lenne példa nélküli az ilyen javadalomhalmozás, de ezúttal ez a megoldás kizárható, mivel 1477-ben *Sorker*-i Máté állt a plébánia élén.³² Bakóc Bálint utolsó – ámbár mindenféle egyházi javadalom nélküli – említése az 1489. január eleji, Mátyás király által Bakóc Tamás győri püspöknek és rokonainak adott címerbővítő- és nemesítőlevélből ismert. Ritoókné Szalay Ágnes a titeli prépost, Bakóc Bálint töredékes síremléke alapján azt feltételezi, hogy pataki plébánossága után, 1493 és 1496 között a budai préposti címet viselte.³³ Elmélete kétségtől elgondolkasztó,³⁴ de – egyelőre – semmilyen okleveles forrással sem tudjuk igazolni, hogy Bálint „túlélte” volna az 1489. évet, mivel neve az előbb idézett címereslevélben kívül egyetlen további oklevélben sem fordul elő.

egyetemi tanulmányának helye:

– krakkói egyetem: 1448. (*Kelényi B.*: Krakkó 121/808. sz.)

egyházi javadalmai:

– titeli prépost: 1459. IX. 3. (Erdődy lt. D 10157.) – 1480. IV. 14. (DL 18 349.)³⁵

– sárospataki plébános: 1480. VIII. 25. (DL 72 038.) – 1484. XI. 14. (Erdődy lt. D 894.)³⁶

Bakóc Miklós (Erdődi Bakóc I. Ferenc fia) 1459. IX. 3. – 1495. VI. 25.³⁷

A forrásokban mindig mint Bakóc Tamás titeli prépost, majd győri püspök testvére jelenik meg.³⁸ Három fiát ismerjük: Pétert, Pált és Bálintot.

Erdődi / Bakóc (I.) Tamás (Erdődi Bakóc I. Ferenc fia) 1459. IX. 3. – †1521. VI. 15.³⁹

Életét, tevékenységét, tanulmányait, egyházi javadalmait és világi tisztségeit már korábban feldolgozták,⁴⁰ ezek részletezésére a jelen helyen nincsen szükség.

³¹ Mon. Vat. I/5. 3.

³² DL 18006.

³³ *Ritoókné Szalay Á.*: Bakócz Bálint 232.

³⁴ A budai préposti címmel kapcsolatban írtakról lásd Szatmári Ferencnél.

³⁵ Lemondott róla testvére, Tamás részére.

³⁶ Kiadását lásd *Kis P.*: Budai ingatlanok 415. (13. sz.); regesztáját lásd *Végh A.*: Buda helyrajza II. 111/383. sz.

³⁷ Erdődy lt. D 10157. (kiadásait lásd *Botka T.*: Adalékok 553., *Fraknói V.*: Címer 106.); Erdődy lt. D 929.

³⁸ „domino Valentino nato Francisci Bakolcz dicti de Erdewd ville comitatus Zathmariensis ... vobis et per vos Nicolao, Thome et Iohanni fratribus” (1459: Erdődy lt. D 10157.); „Nicolao et Iohanni fratribus uterinis eiusdem magistri Thome” (1483: Erdődy lt. D 820.); „domino Thome episcopo ac per eum Nicolao Bakooch de Erdewd, fratri suo carnali” (1491: Erdődy lt. D 11108.).

³⁹ Erdődy lt. D 10157. („domino Valentino nato Francisci Bakolcz dicti de Erdewd ville comitatus Zathmariensis ... vobis et per vos Nicolao, Thome et Iohanni fratribus” – kiadásait lásd *Botka T.*: Adalékok 553., *Fraknói V.*: Címer 106.); Egyházi arch. 1440–1526. 29.

⁴⁰ Életrajzát lásd *Fraknói V.*: Bakócz Tamás.; *Horváth R.*: Bakócz Tamás.

egyetemi tanulmányainak helyei:

- krakkói egyetem, bacc. art. fokozat: 1463–1464. (*Kelényi B.*: Krakkó 166/1367. sz.)
- bolognai egyetem, doct. utr. iur. fokozat: 1465–1469. (*Veress E.*: Olasz 47–48.)
- ferrarai egyetem: 1470. (*Veress E.*: Olasz 369–370.)

egyházi méltóságai, javadalmai:

- titeli prépost:⁴¹ 1480. X. 6. (DL 18 414.)⁴² – 1487. I. 16. (Koller IV. 440. [DL 28 333.])
- a titeli prépostság commendatora: 1487–1499, 1505–1518.⁴³
- a pécsi székesegyház melletti Szent András-kápolna rektora: ? – 1487. I. 16. e. (Koller IV. 440. [DL 28 333.])
- győri püspök: 1486. XII. – 1492. VII. 16. (Egyházi arch. 1440–1526. 71.)⁴⁴
- a pannonthalmi apátság commendatora: 1490–1492. (Uo.)
- egri püspök: 1492. IX. 5. – 1498. I. 5. (Egyházi arch. 1440–1526. 52.)
- esztergomi érsek: 1497. XII. 20. – †1521. VI. 15. (Egyházi arch. 1440–1526. 29.)
- bíboros 1500. IX. 28. – †1521. VI. 15. (HC II. 24.)
- konstantinápolyi pátriárka: 1507. X. 30. – †1521. VI. 15. (HC III. 177.)
- a győri püspöki javak zálogbirtokosa: 1509. II. 7. – 1510. I. 6. (Egyházi arch. 1440–1526. 73.)
- a zágrábi püspökség kormányzója: 1510. X. 5. – 1515. VI. 16. (Egyházi arch. 1440–1526. 130.)
- a zenggi püspökség commendatora: 1513. IX. 23. – 1515. (Egyházi arch. 1440–1526. 134–135.)
- szabolcsi főesperes(ség commendatora): 1517. VII. 24. (*C. Tóth N.*: Egri kápt. 59.)
- a topuszkói apátság commendatora: 1508. II. 7. u. – †1521. VI. 15.⁴⁵
- pankotai főesperes(ség commendatora): 1520. XII. 12. (*C. Tóth N.*: Egri kápt. 57.)

világi tisztségei:

- királyi titkár:⁴⁶ 1480. X. 6. (DL 18 414.) – 1489. V. 18. (DF 266 064.)⁴⁷

⁴¹ A javadalmat bátyja, Tamás 1480. április vége és augusztusa között történt lemondása után nyerte el.

⁴² Az oklevél relációs jegyzetében a prépostságát nem tüntették fel (*Ad relationem Thome de Erdewd*), az első biztos adat: 1480. X. 12. (Teleki XII. 137–140.). – 1480. II. 12-én Títel városában tartózkodott (DL 18313., a budai káptalan 1480. II. 25-i oklevele).

⁴³ Vö. 1498. III. 1. (Erdődy lt. 104-6-3.); 1505. X. 24. (Erdődy lt. D 10230.), 1518. X. 15. (DL 47265.).

⁴⁴ E helyen, nem ismervé a fentebb idézett 1487. I. 16-i oklevelet, amelyben már választott győri püspökként szerepel (Koller IV. 440. [DL 28333.]), az első konkrét adatot egy 1487. II. 6-i méltóságsorból idéztem.

⁴⁵ A commendatorságára 1519-ből van biztos adatunk (Blagay 454.), annak időhatárait Szalkai László commendatorságának vége (1508. II. 7.), illetve Tuskanich András knini püspök commendatorságának kezdete adja meg (Egyházi arch. 1440–1526. 77.).

⁴⁶ Bónis Gy.: Jogtudó értelmiség 230.

⁴⁷ Titkársága nincsen feltüntetve, az utolsó biztos adat az 1489. I. 6-i címereslevél (*Botka T.*: Adalékok 553., *Fraknói V.*: Címer 106.).

– királyi fő- és titkoskancellár: 1490. IX. 19. u. – †1521. VI. 15. (Arch. 1458–1526. I. 71.)

*Bakóc (II.) János (Erdődi Bakóc I. Ferenc fia) 1459. IX. 3. – 1487. I. 22.*⁴⁸

A forrásokban általában mint Bakóc Tamás testvére,⁴⁹ illetve János és Tóbiás nevű fiainak apja jelenik meg. Valószínűleg a családi „munkamegosztás” részeként testvérei mellett látott el különböző feladatokat: ismeretes ugyanis, hogy 1469-ben bátyja, Bálint titeli prépost várkonyi (Külső-Szolnok m.) officialisa volt.⁵⁰

*Szatmári / Bakóc (II.) Ferenc (Erdődi Bakóc I. Ferenc fia) 1469. – †1508. XI. 25. k.*⁵¹

A későbbi győri püspök neve, noha ő is biztosan Ferenc fia, illetve Bakóc Tamás testvére volt,⁵² sem az 1459. évi, sem pedig az 1489. évi címereslevélben nem jelenik meg.⁵³

egyetemi tanulmányának helye:

- ferrarai egyetem: 1469–1470. (*Veress E.*: Olasz 369–370.)

egyházi javadalmai:

- váci kanonok és pesti főesperes: 1482. III. 13. – 1484. XI. 14. (*C. Tóth N.*: Váci kápt. 16.)
- eger-szentistváni prépost: 1485. X. 23. (*C. Tóth N.*: Egri kápt. 56.)
- budai prépost: 1488. VII. 25. (DF 272 181., reláció) – 1497. VII. 24. (*Köblös J.*: Egyházi középréteg 316/100. sz.)⁵⁴
- egri nagyprépost: 1493. V. 6. – 1494. VIII. 5. (*C. Tóth N.*: Egri kápt. 50.)

⁴⁸ Erdődy lt. D 10157. (kiadásait lásd *Botka T.*: Adalékok 553., *Fraknói V.*: Címer 106.); DL 101032., pag. 2–3. (az oklevélre Neumann Tibor hívta fel a figyelmet, amelyet ezuton is köszönök).

⁴⁹ „domino Valentino nato Francisci Bakolcz dicti de Erdewd ville comitatus Zathmariensis, ... vobis et per vos Nicolao, Thome et Iohanni fratribus” (1459: Erdődy lt. D 10157.); „Nicolao et Iohanni fratribus uterinis eiusdem magistri Thome” (1483: Erdődy lt. D 820.); „domino Thome episcopo ac per eum ... Iohanni et Thobie condam Iohannis similiter Bakooocz, similiter fratris carnalis eiusdem domini episcopi, filii” (1491: Erdődy lt. D 11108.).

⁵⁰ DL 55890. (1469. IX. 18.).

⁵¹ *Köblös J.*: Egyházi középréteg 316.; Egyházi arch. 1440–1526. 72.

⁵² Vö. „Thomas de Erdewd venerabilis prepositus ecclesie Tituliensis in sua necnon ... Valentini plebani de Pathak ac magistri Francisci de Zathmar, archidiaconi Pesthiensis, item Nicolai et Iohannis de dicta Erdewd, fratrum suorum nominibus” (1484: Erdődy lt. D 825. – kiadását lásd *Kis P.*: Budai ingatlanok 413. [11. sz.]); „dominus Paulus de Zathmar, germanus reverendorum dominorum Thome cardinalis etc. archiepiscopi Strigoniensis et Francisci Iauriensis installatus est ...” (1502: DF 279560., p. 114. – idézi *Köblös J.*: Egyházi középréteg 425.).

⁵³ Életére lásd *Köblös J.*: Egyházi középréteg 316/100. sz.

⁵⁴ Ritoókné Szalay Ágnes feltételezése szerint a budai préposti címet 1493 és 1496 között, amikor Ferenc egri nagyprépost volt, Bálint sárospataki plébános viselte (*Ritoókné Szalay Á.*: Bakócz Bálint 232.), aminek egyik bizonyítéka az volt, hogy Köblös József Adattárában nem volt adat Ferenc 1492 és 1497 közepe közötti budai prépostságára (vö. *Köblös J.*: Adattár 54/100. sz.). – Azóta találtunk ilyen adatot: 1494. II. 9.: „Ad relationem magistri Francisci prepositi Budensis secretarii regie maiestatis” (DF 244140.).

- győri püspök: 1495. I. 1. – †1508. XI. 25. k. (Egyházi arch. 1440–1526. 72.)
- pápóci prépost: 1502. VII. 6. – †1508. XI. 25. k. (*Köblös J.: Egyházi középréteg* 424/146. sz.)⁵⁵

világi tisztsége:

- királyi titkár:⁵⁶ 1489. V. 22. (Zichy XI. 508.)⁵⁷ – 1494. II. 9. (DF 244 140.)

*Szatmári (I.) Pál (Erdődi Bakóc I. Ferenc fia) 1500. – †1509. VII. 4.*⁵⁸

Pál neve, hasonlóképpen bátyjához, Ferencéhez, nem szerepel egyik címereslevélben sem, de ennek ellenére biztosan a családhoz, illetve Ferenc fiaihoz köthetjük.⁵⁹

egyházi javadalmai:

- esztergomi éneklőkanonok: 1500. (Reg. Strig. 63.)
- győri nagyprépost: 1502. VII. 4. – †1509. VII. 4. (*Köblös J.: Egyházi középréteg* 425/148. sz.)

*Orsolya (Erdődi Bakóc I. Ferenc leánya) 1500. VI. 16.*⁶⁰

Bakóc Tamás *sororja*. Orsolya testvére, Tamás érsek budai faktorának, Kanczler Angelo budai polgárnak és kereskedőnek⁶¹ lett a felesége valamikor az 1490-es években (1498-ban már szerepel Zsigmond nevű fiuk).⁶² A nevét a fentebb idézett oklevél tartotta fenn. A házasságukból két, Zsigmond és László nevű fiú és egy Anna nevű leány született (lásd a nőági rokonságnál). A nevek – talán nem véletlenül – az uralkodóház tagjaira utalnak.

*Katalin (Erdődi Bakóc I. Ferenc leánya) 1510. IV. 22. – 1515. VII. 8. e.*⁶³

Bakóc Tamás *sororja*.⁶⁴ Katalin egy Esztergom megyei nemesel, Bászttelyi Vértesi Ferencsel házasodott össze, a gyermekeik

okleveles feltűnése és száma alapján valamikor az 1480-as évek végén vagy az 1490-es évek elején. Ferenc az 1505. évi rákosi országgyűlésen Esztergom megyét képviselte.⁶⁵ Ferenc apja, Benedek második házasságából született, anyja Tarkői Rikalf Henrik fia János leánya, Hedvig volt.⁶⁶ Házasságukból ismereteim szerint három fiú (János, Benedek és Miklós)⁶⁷ és két leány (Margit és Borbála) született (lásd a nőági rokonság tagjai között). A fiúk közül Miklós, illetve mindkét leány fontos szerepet játszott Bakóc Tamás érsek birtok- és javadalomszerzési politikájában.

*Erdődi András (Erdődi Bakóc I. János fia) †1493. e.*⁶⁸

Nevét a krakkói forráson kívül más oklevélből nem ismerjük, felvételét apja és származási helye (*Andreas Iohannis de Erded / Andreas de Erdewdh*) indokolta. (Esetlegesen felmerül, hogy II. János fia lett volna, de mivel egyetlen egy olyan oklevélben sem szerepel neve amelyben a többi fiú neve benne van, így e lehetőséget elvettem. Természetesen az is előfordulhat, hogy az erdődi származás és az apa nevének azonosága ellenére nem a Bakóc család tagja.)

egyetemi tanulmányának helye:

- krakkói egyetem: 1493. e. (*Kelényi B.: Krakkó* 288/2838. sz., *Tonk S.: Erdélyiek* 294/116. sz.)

*Erdődi Bakóc Lőrinc (Bakóc I. János fia) 1493. IX. 6. – 1510. IV. 22.*⁶⁹

Neve rendszerint a Monyorókeréki- és Csábrági-ág birtokainak öröklése ügyében kelt oklevelekben jelenik meg. Utóda-it nem ismerem.

*Erdődi Bakóc (I.) László (Bakóc I. János fia) 1493. IX. 6. – 1511. VIII. 8.*⁷⁰

Neve, hasonlóképpen mint testvére, Lőrincé, akkor jelenik meg az oklevelekben, amikor a Monyorókeréki- és Csábrági-ág birtokainak örökléséről van szó. Felesége neve nem ismeretes, az oklevelek Tamás (II.) és László (II.) nevű fiait említik.

*Erdődi (Bakóc) (II.) Bálint (Bakóc I. János fia) 1493. IX. 6. – 1509. X. 9.*⁷¹

A neve 1496-tól bukkan fel a fontosabb birtokügyi iratokban.⁷² Felesége Várdai Simonnak Bátmonostori Töttös

⁵⁵ Szatmári Ferenc püspök halála után ismét egy Szatmári Ferenc nevű személy kapta a javadalmat (1509–1519, 1525–1540). E Ferenc talán azonos lehet az 1507-ben az egri káptalanban kanonokságot viselt Szatmári Ferencsel (C. *Tóth N.: Egri kápt.* 65.), illetve biztosan azonos az Esztergomban 1519 és 1526 között kanonoksággal rendelkező Szatmári Ferencsel (*Köblös J.: Egyházi középréteg* 424/146. sz.; Reg. Strig. 128., 170.).

⁵⁶ Vö. *Bónis Gy.: Jogtudó értelmiség* 231., 316.

⁵⁷ Idézi *Köblös J.: Adattár* 54/100. sz.

⁵⁸ Reg. Strig. 63.; *Köblös J.: Egyházi középréteg* 425/148.

⁵⁹ „dominus Paulus de Zathmar, germanus reverendorum dominorum Thome cardinalis etc. archiepiscopi Strigoniensis et Francisci lauriensis installatus est ...” (1502: DF 279560., p. 114. – idézi *Köblös J.: Egyházi középréteg* 425.).

⁶⁰ DF 208639.

⁶¹ Személyére és tevékenységére lásd *Kubinyi A.: Budai és pesti polgárok* II. 542–544.

⁶² „domino Thome archiepiscopo ecclesie Strigoniensis ..., necnon Angelo Canzaler de Buda, sororio ipsius domini Thome archiepiscopi atque Sigismundo filio eiusdem Canzaler” (Erdődy lt. D 995.).

⁶³ Erdődy lt. D 1126.; Uo. 9584.

⁶⁴ „ex nepotibus nostris Benedicto vel Nicolao filiis egregii condam Francisci Verthessy de Bozthe ex alia sorore nostra [sc. *Thome cardinalis*]

Katherina procreatis (1513–1521: DF 278357.); „domina Katherina, sorore ipsius domini Thome cardinalis” (Erdődy lt. D 9584.).

⁶⁵ DL 39335.

⁶⁶ DL 69080.

⁶⁷ „Iohanni, Benedicto et Nicolao de Bozthe, fratribus scilicet carnalibus dicte puelle Margarethe” (Erdődy lt. D 1126.).

⁶⁸ A forrásokban ekkor jelennek meg I. János fiai, Lőrinc, László és Bálint.

⁶⁹ DL 32901.; Erdődy lt. D 1126.

⁷⁰ DL 32901.; Erdődy lt. D 1141. – 1521-ben már néhai (Erdődy lt. D 11203.).

⁷¹ DL 32901.; Erdődy lt. D 1118., DL 48703–4.

⁷² Pl. 1496: „alteri Valentino de Erdewd antedicta eiusdem domini Thome fratri patruei” (Erdődy lt. 944., vö. 963.); 1502: „dominum cardinalem ...

László leányától, Orsolyától született⁷³ leánya, Katalin volt.⁷⁴ A Bakóc Tamás által megszerzett csábrági uradalmat ő,⁷⁵ illetve fiai, István és Farkas kapták meg,⁷⁶ akik apjuk halála után e birtokról nevezték magukat.⁷⁷

*Erdődi Ágnes (Bakóc I. János leánya) 1492. IV. 8.*⁷⁸

Bakóc Tamás unokahúga.⁷⁹ Ágnes apjaként a forrás szóhasználat és az időrend alapján csak Bakóc János, Tamás püspök nagybátyja jöhet szóba.⁸⁰ A püspök 1492-ben Dégsei Rohfi Mihály fia, Bernáttal jegyezte el,⁸¹ jegyességük vagy házasságuk azonban már a következő évben véget ért, mivel Bernát eltűnt az 1493-as udbinai csatában.⁸² Ágnes személyére az itt idézetten kívül – egyelőre – nem ismerek több forrást (vö. még az Ágotánál írtakkal).

necnon Valentinum, Petrum, Paulum et Iohannem fratres et nepotes ac alterum Valentinum patrualem eiusdem domini cardinalis” (Erdődy lt. D 11153.); 1507: „altero Valentino, patruale dicti domini Thome cardinalis” (Erdődy lt. D 915.).

⁷³ Engel P.: Genealógia i. m., Gútkeled nem 5. Sárvármonostori ág 11. tábla: Várdai (folyt.). – Katalin nem szerepel rajta Simon leányaként, de a későbbi per alapján, amelyet Simon unokaöccsei folytatnak az Erdődiekkel, nem lehet Várdai János leánya, jóllehet Orsolya előtte az ő felesége volt (Uo. 10. tábla).

⁷⁴ DL 82496. (1518. V. 28.): „in personis ... egregiorum Stephani et Wolffgangi filiorum egregii condam Valentini Erdewdy de Chabrag ex generosa condam domina Katherina filia olim domine Ursule, filie egregii condam Ladislai Thythews de Bathmonstra procreatorum”, vö. Hermann Zs.: Divény vára 61. 4. jegyz.; Pálosfalvi T.: Noble Elite 187. 1387. jegyz. – Lásd még 1518. II. 7. (DF 224960.), 1520. III. 2. (DF 225093.), 1520. V. 9. (DL 82552.).

⁷⁵ Lásd saját 1506. II. 18-i, Csábrág várából keltezett levelét (DF 235533.).

⁷⁶ Vö. Bakóc Tamás végrendeletével (Szántófi A.: Bakács végrendelete.).

⁷⁷ 1510. IV. 22. (Erdődy lt. D 1125.).

⁷⁸ Erdődy lt. D 11111.

⁷⁹ „puelle Agneti sorori eiusdem domini episcopi” (Erdődy lt. D 11111.).

⁸⁰ Ezt elsődlegesen az bizonyítja, hogy a házassági szerződésekben a birtokok öröklése kapcsán csak Tamás püspök két testvérének, Miklósnak és Jánosnak a fiai szerepelnek, vö. az 1492. évi oklevéllel: „domino Thome episcopo et puelle Agneti sorori eiusdem domini episcopi, sponse scilicet ipsius Bernardi per eundem dominum Thomam episcopum Valentino, Petro, Paulo, Iohanni et Thobie, fratribus eiusdem domini episcopi” (Erdődy lt. D 11111.).

⁸¹ A budai káptalan oklevele szerint „egregius Bernardus filius quondam Michaelis Roh de Deche, sororius ... domini Thome episcopi Iauriensis et cancellarii regie maiestatis ... proposuit ..., quod quia preter eximios illos favores et multiplices complacentias, quos idem dominus Thomas episcopus pretextu contractus affinitatis eius sibi exhibuisset, notabilem quoque pecunie sumam(!) exigentibus suis nomine mutui sibi tribuisset, accessisset etiam interea, quod ipse ab eodem domino Thoma episcopo ad preparandum se ad celebritates nuptiarum et ad certa alia sua negotia ardua expedienda rursus sex milia florenos auri sub restitutionis spe accepisset et accomodasset felsorolt birtokait leköti „domino Thome episcopo et puelle Agneti sorori eiusdem domini episcopi, sponse scilicet ipsius Bernardi, per eundem dominum Thomam episcopum Valentino, Petro, Paulo, Iohanni et Thobie, fratribus eiusdem domini episcopi” (Erdődy lt. D 11111.). – Vö. Engel P.: Genealógia, Rohfi (dégsei); Pálosfalvi T.: Noble Elite 463.

⁸² Fraknói V.: Birtokszerzemények 110–111.; Pálosfalvi T.: Noble Elite 259.

*Erdődi Ágota (Bakóc I. János leánya) 1506. VI. 22.*⁸³

Bakóc Tamás unokahúga.⁸⁴ Az 1500-as évek elején Ágota apjaként – csakúgy mint Ágnes esetében – Bakóc János jöhet számításba. Bakóc Tamás – ekkor már – esztergomi érsek számára ismét remek alkalom ígérkezett egy nagyobb birtokegyüttes megszerzésére. Szécsi Miklós fia, Tamás különböző okok miatt elvesztette minden birtokát, sőt meggyanúsították azzal is, hogy meggyilkolta kisemmizőjét, Miklós nevű bátyját.⁸⁵ Szécsi Tamás e helyzetből csak úgy látott kiutat, ha feleségül veszi pártfogójának unokahúgát.⁸⁶ A házasság megkötése után 1506. június 22-én a nádor előtt kötelezettséget vállalt (az oklevél egyfajta házassági szerződésnek is tekinthető), hogy magtalan halála esetén birtokait Bakóc Tamás és megnevezett örökösei, Erdődi Péter, Pál és János (*nepotes*), valamint Erdődi Bakóc Lőrinc, László és Bálint (*fratres patruales*) elfoglalhatják.⁸⁷ A házasságukból egy István nevű fiú született, aki 1535. május 14. előtt hunyt el utódok nélkül, felesége Stubenberg Orsolya volt.⁸⁸

*Ilona (Bakóc I. János leánya) 1506. XII. 12. – 1518. V. 17.*⁸⁹

Bakóc Tamás érsek másik unokahúgát Korotnai János ítélmester fiához, Istvánhoz adta feleségül. Istvánnak ez már a második házassága volt. Korábban Bajnai Bot Ambrus leányát, Magdolnát vette feleségül, akitől Ferenc és Katalin nevű gyermekei születtek.⁹⁰ A házassági szerződés kiállítására 1506. december 12-én került sor.⁹¹ A frigy meglehetősen rövid életű volt, mivel Korotnai István valamikor 1510/1511

⁸³ Erdődy lt. D 10235. – Az Ágnes és az Ágota nevek hasonlósága miatt természetesen felmerülhet egy olyan lehetőség is, hogy a két különböző keresztnév mögött azonos személy rejtőzik. Ágota hajadonként való említése ebben az esetben azt jelentené, hogy korai halála miatt Rohfi végül nem vette el jegyesét.

⁸⁴ „generosam puellam Agatham, sororem et consanguineam seu neptem suam”; „eandem dominam Agatham, consortem eiusdem Thome scilicet et egregios Petrum, Paulum et Iohannem Erdewdy nepotes” (Erdődy lt. D 10235.).

⁸⁵ Fraknói V.: Birtokszerzemények 119.

⁸⁶ „volens prefatus ... dominus cardinalis eidem Thome de Zeech etiam amplius gratificari et euscemodi favoris et benivolentie sue tenorem erga ipsum dominum Thomam continuare perpetuoque retinere, eundem in fratrem suum recepisset, ascisset et annumerasset atque in huius rei firmitatem et testimonium generosam puellam Agatham, sororem et consanguineam seu neptem suam ritu Sancte Romane ecclesie ipsi domino Thome matrimonialiter ab eodem petenti et volenti dedisset” (Erdődy lt. D 10235.).

⁸⁷ Fraknói V.: Birtokszerzemények 119–120.

⁸⁸ Engel P.: Genealógia, Balog nem 3. Szécsi 2. tábla: felsőlendvai ág.

⁸⁹ Erdődy lt. D 1087. „generosa puella Elena, filia Iohannis Bakocz, soror scilicet sua [sc. Thome]; DL 48735.

⁹⁰ Véghely D.: Korothnay Katinka 18.

⁹¹ „quod quia dominus Thomas cardinalis Strigoniensis ipsum Stephanum etiam alias in omnibus suis necessitatibus et negotiis, quibus videlicet eius opera unquam sibi opus fuisset, benivole suscepisset et acceptasset sibi in omnibus ac ubique unice semper et quam benignissime subvenisset, multo tamen profecto maiori nunc eum quamvis enim immerito in hoc potissimum prosecuti esset favore et benivolentia, quod generosam puellam Elenam filiam Iohannis Bakocz, sororem scilicet suam, ritu Sancte Romane ecclesie in sponsam sibi tradisset et matrimoniali federe desponsasset” (Erdődy lt. D 1087.); lásd még Véghely D.: Korothnay Katinka 20.

folyamán elhunyt.⁹² Utódaik nem születtek. Ilona másodszor Pölöskei Ördög Lászlóhoz ment feleségül,⁹³ 1517. december 13-án már hitvese volt.⁹⁴ A házasságukból jelen ismereteink szerint egy leány, Anna élte meg a felnőttkort, ő Csabi Fülöp férje lett.⁹⁵ Ilona valamikor 1535 előtt hunyt el.⁹⁶

*Szatmári / Erdődi (I.) István (Erdődi I. Péter fia) 1483. – 1512. II. 16.*⁹⁷

Bakóc Tamás érsek közeli rokona volt, apja nevét – amennyiben elfogadjuk, hogy a krakkói egyetemre beiratkozott Péter fia István vele egy személy – egyetlen alkalommal említik a források. A pályája a Bakóc *neposok* szokásos útját követte: egyetemi képzés, egyházi javadalmak elnyerése, illetve – ha mód volt rá és a jelölt ambicionálta – világi tisztség megszerzése.

egyetemi tanulmányainak helyei:

- krakkói egyetem: 1483. (*Kelényi B.*: Krakkó 242/2275. sz., *Tonk S.*: Erdélyiek 332/2248. sz., *Körmendy K.*: Studentes 207/142. sz.)
- ferrarai egyetem: 1488. (*Veress E.*: Olasz 376.),⁹⁸ 1500. (ASMo Amb. b.3/23,1.)⁹⁹

egyházi javadalmai:

- eger-szentistváni prépost: 1489. VI. 20. – 1493. X. 9. (*C. Tóth N.*: Egri kápt. 56.)
- esztergom-szentistváni prépost: 1500. II. 3. (ASMo Amb. b.3/23,1.)¹⁰⁰ – [1507. I. 26. (DF 208 741.)]¹⁰¹
- szerémi püspök: 1502. V. 12. – 1504. X. 16. (Egyházi arch. 1440–1526. 99.)
- nyitrai püspök: 1504. XI. 5. – 1512. II. 6. (Egyházi arch. 1440–1526. 87.)

⁹² *Véghely D.*: Korothnay Katinka 22. – 1510. V. 15-én még életben volt (DF 278352.).

⁹³ *Véghely D.*: Korothnay Katinka 28. (DL 48735., 1518. V. 17.), első adat: 1517. XI. 11. (DL 47217.).

⁹⁴ Bakóc Tamás érsek levelében: „nobili domine Elene alias relicte condam Stephani Korothnay, nunc vero consorti egregii Ladislai Ewrdeg de Peleske, sorori videlicet nostre” (Erdődy lt. D 1198.).

⁹⁵ *Vö. Zalavári és kapornaki hiteleshelyek 1545–1548.* 70/468. sz.

⁹⁶ *Zalavári és kapornaki hiteleshelyek 1527–1541.* 65/99. sz. – 1536-ban Bajnai Bot János – a regeszta szövege szerint – nővérének nevezte a néhai Ilonát (Uo. 76/122. sz.).

⁹⁷ *Kelényi B.*: Krakkó 242/2275. sz.; DL 22275. – *Vö. dátumánál csonka oklevélnek intituliációjával: „Nos Stephanus de Zathmar, Dei et apostolice sedis gratia episcopus postulatus Nitriensis locique eiusdem comes perpetuus ac personalis presentie regie maiestatis in iudiciis locumtenens”* (DF 273439.).

⁹⁸ „messer Stefano, fratello del magnifico messer Thomaso, secretario dela Maestà del signor re Mattia”.

⁹⁹ 1500. X. 8-án már itthon van (DF 238138.).

¹⁰⁰ „lo preposto de San Stefano de Strigonio e morto l’arcevescovo lo ha dato ad uno suo nepote nominato Stefano, che studio ad Ferrara”.

¹⁰¹ Az oklevélben nem nevezik meg, csak annyit írnak, hogy a Bakóc *neposok* közül az egyik e prépostságot viseli; közbenső adatok: 1500. (Reg. Strig. 63.), 1500. X. 8. (DF 238138.), 1502. VII. 29. (DF 238741.). – A pápához intézett kérelmében: „nepos Thome archiepiscopi Strigoniensis” (*Tóth-Szabó P.*: Pápai suppl. 14.).

világi tisztsége:

- személynök: 1502. XII. 12. – 1512. II. 6. (Arch. 1458–1526. I. 75.)¹⁰²

*Erdődi Tompa János (Erdődi Balázs fia) 1531. – 1535. VIII. 15.*¹⁰³

Erdődi Simon zágrábi püspök bátyja.¹⁰⁴ 1535-ben szerezte meg Simon püspökkel együtt a csábrági uradalmat, amelyet unokaöccsükkel, Pálffy Péterrel közösen birtokoltak, míg Ballassa Menyhért el nem foglalta.¹⁰⁵ Valószínűleg e János fia lehetett az a Tompa György, aki 1542-ben tűnt fel a forrásokban előbb mint zágrábi kanonok, majd mint glogoncai prépost. Nem sokkal később, Oláh Miklós zágrábi püspöksége idején az ottani káptalan prépostja lett, hogy aztán 1550. július 4-én elnyerje a pécsi püspöki széket, amelyet haláláig, 1552 márciusáig viselt.¹⁰⁶

*Erdődi (Tompa) Simon (Erdődi Balázs fia) 1505. – †1543. VI. 2.*¹⁰⁷

Bakóc Tamás érsek unokaöccse,¹⁰⁸ aki Erdődi János kegyvesztettsége után kapott szerepet a családi politikában: az érsek neki adta át a kezén lévő zágrábi püspökséget. A püspöki címet és egyházmegyéje irányítását a két rivális király közötti, illetve török harcok ellenére haláláig sikerült megtartania.¹⁰⁹

egyetemi tanulmányainak helye:

- bécsi egyetem: 1505. (*Tüskés A.*: Bécs 301/6221. sz., *Tonk S.*: Erdélyiek 328/2185. sz.)
- padovai egyetem: 1508–1509. (*Veress E.*: Olasz 175–176.)¹¹⁰

¹⁰² 1509-ben betegeskedett (DF 261758.).

¹⁰³ *Pálffy G.*: Pálffyak felemelkedése 22.; *Libri regii I.* 270., nr. 463.

¹⁰⁴ „frater senior carnalis domini episcopi” (*Mon. Habs. II.* 248.), *vö. Ioannis Thompa de Erdewd, fratris carnalis ... domini Simonis episcopi ecclesie Zagrabienensis*” (*Libri regii I.* 270., nr. 462.).

¹⁰⁵ *Pálffy G.*: Pálffyak felemelkedése 23.

¹⁰⁶ *Koller V.* 323–331.; *Tímár Gy.*: Pécsi püspökök birtokmegőrző törekvései 136.; *Consistorialia* 98. 117/2. sz.

¹⁰⁷ *Tüskés A.*: Bécs 301/6221. sz.; *HC III.* 338.

¹⁰⁸ „reverendus Simon episcopus Zagabrienensis et eius patruus vel alias consanguineus bone memorie Thomas archiepiscopus Strigoniensis” (1523. VII. 3.: *Regesta Suppl.* 1522–1523. 194.).

¹⁰⁹ *Vö. Varga Sz.*: Zrínyi Miklós 71., 91., 93., 118–119.

¹¹⁰ *Vö. a személynöki iroda által 1507. VIII. 15-én kiállított oklevél szövegével, amely szerint Erdődi Simon (discretus) elmondta, „qualiter ipse ad Italiam studii et bonarum litterarum acquirendarum gratia esset profecturus”, ezért Magyarországra történő visszatéréséig minden általa vagy ellene folytatott perben és ügyben „presertim ad acceptandum nomine et in persona sua quolibet beneficia in Strigoniensi, Agriensi, Albensi Transsilvanensi et Waradiensi aliisque quibuscunque ecclesiis huius regni nostri Hungarie de iure et de facto vacare contingentia, necnon in animam ipsius quodlibet iuramentum prestandum, generaliter vero omnia alia et singula, que certa premissa necessaria censebuntur et que ipsemet facere posset et deberet, si personaliter interesset, faciendum” a felsorolt személyeket vallotta ügyvédiül (Erdődy lt. D 9583.).*

egyházi javadalma:¹¹¹

– zágrábi püspök: 1518. IV. 24. – †1543. VI. 2. (Egyházi arch. 1440–1526. 132.)

*Erdődi Tompa Péter (Erdődi Balázs fia) 1513. – 1525. IV. 14.*¹¹²

Nevével birtokügyi oklevelekben találkozunk.¹¹³

*Erdődi Tompa Benedek (Erdődi Balázs fia) 1513. – 1528. IX. 24.*¹¹⁴

Nevével – egy alkalommal, mint Érsek Benedek¹¹⁵ – főképpen birtokügyi oklevelekben találkozunk.¹¹⁶ Bakóc Tamás érsek a családi vagyron felosztása során, amelyre minden biztonnyal 1521-ben került sor,¹¹⁷ a Koromházi Korom Istvántól megvásárolt¹¹⁸ Turóc megyei Blatnica várat és uradalmát jutatta neki. Lakóhelyét itt is rendezte be,¹¹⁹ felesége Koromházi Korom Bálint özvegye, Anna volt.¹²⁰ Utódairól nem tudni.

*(Tompa) Dorottya (Erdődi Balázs leánya) 1525. II. 19. – VIII. 4.*¹²¹

Erdődi Simon zágrábi püspök húga,¹²² aki valamikor az 1510/1520-as évek táján házasodott össze Berzencei/Musinai Sándorfi Sándorral, aki 1526-ban még élt.¹²³ E Sándor

testvére, János Bakóc Tamás érsek titkáráként mutatható ki 1517-től néhány éven keresztül.¹²⁴

*(Tompa) Klára*¹²⁵ (*Erdődi Balázs leánya*)

Nevéről csak az „ősfá” alapján tudunk. Erdődi Simon püspök leánytestvére, akinek az első férje a Kerekes családból származott és házasságukból két fiúgyermek, Péter és Sebestyén nevét ismerjük.¹²⁶ A második férje Pálffy Pál volt, aki 1520. május 20-án halt meg Beriszló Péter veszprémi püspök–szlavón bánnal együtt a korenicaai csatában.¹²⁷ A házasságukból egy gyermek nevét, Pálffy Péterét ismerjük.¹²⁸ Csábrági Erdődi István halála után Ferdinánd király neki adományozta Csábrág várát.¹²⁹

A harmadik generáció

*Erdődi / Monoszlói (III.) Bálint (Erdődi Bakóc Miklós fia) 1487. I. 22. – †1505. IV. 12. e.*¹³⁰

Erdődi Bálint neve testvéreivel ellentétben meglepő módon nem szerepel az első említése előtt alig négy hónappal korábban kelt nemesítőlevélben. A forrásainkban Monoszlói néven is előfordul, miután Bakóc Tamás érsek átadta neki ezt a szlavóniai uradalmát.¹³¹ Bakóc e lépése valószínűleg összefüggésben állt Bálint házasságával: felesége, Margit Szomszédvári Henning János és Litvai Horvát Zsófia leánya volt.¹³² A frigy nem tartott sokáig, mivel 1505. április 12-én Margit már özvegyként nyugtatta néhai férje, Bálint testvéreit és rokonait járandóságai átadása felől.¹³³

¹¹¹ Noha nem ismeretes egyelőre korábbi egyházi javadalma, az előbb idézett ügyvédvalló levél alapján nem zárható ki, hogy a felsorolt öt káptalan közül valamelyikben volt kanonoksága.

¹¹² „domino Thoma cardinali ... ac Benedicto et Petro dictis Thompa de eadem Erdőd fratribus scilicet et nepotibus ejusdem domini Thomae cardinalis” (DF 278327.); „Petri et Benedicti similiter Erdewdy Thompa dictorum, fratrum scilicet et nepotum suorum” (1516. XII. 14.: Erdőd lt. D 10265-6.; DF 278365.); 1517. IX. 9. (DL 89134.); DF 259469.

¹¹³ Blatnicai uradalom (1513: DF 278327., 1525: DF 259469.), Mára vár (1516: Erdőd lt. D 10265-6., DF 278365.), Szomszédvár és uradalma (1517: DL 89134., Erdőd lt. 68-2-14.).

¹¹⁴ „domino Thoma cardinali ... ac Benedicto et Petro dictis Thompa de eadem Erdüd fratribus scilicet et nepotibus ejusdem domini Thomae cardinalis” (DF 278327.); Turóci konvent protocollum vetus – DF 274521. – fol. 90b–91a.

¹¹⁵ DF 259466. (1525. V. 8.).

¹¹⁶ Blatnicai uradalom (1513: DF 278327., 1525: DF 259469.), Mára vár (1516: Erdőd lt. D 10265-6., DF 278365.), Szomszédvár és uradalma (1517: DL 89134., Erdőd lt. 68-2-14.).

¹¹⁷ Erdődi Tompa Bendek 1521. III. 8-án Esztergomban parancsleveleket állíttatott ki Blatnica vár ügyében (például DF 259463.).

¹¹⁸ DF 278327. – A birtok megszerzésének körülményeire lásd DF 259465.

¹¹⁹ Lásd például DF 260560. (1521. V. 18.), 1523. IV. 23. (DF 266825.), Justh 739. sz. (1524. VI. 30.), Uo. 743. sz. (1525. V. 17.).

¹²⁰ 1523. IV. 23. és 1525. V. 23. (DF 266825.), DF 259466. (1525. V. 8.), további adatok rá: 1525. IV. 14. (DF 259469.), Turóci konvent protocollum vetus – DF 274521. – fol. 87a.

¹²¹ DF 277175., 328–329. bejegyzés (671. és 673. dia).

¹²² Lásd a császári káptalan oklevelét, mely szerint „egregius Sandrinus Sendorffy dictus de Musynia ... confessus est ..., quod ipse a reverendissimo domino Simone episcopo ecclesie Zagrabiensis ... ad rationem illorum quingentorum florenorum alias sibi per eundem dominum episcopum tempore desponsationis nobilis domine Dorothee, sororis ipsius domini episcopi cum eadem domina dari promissorum et obligatorum...” (DF 277175., 328. bejegyzés [671. dia]).

¹²³ Pálosfalvi T.: Noble Elite 218., 455.

¹²⁴ Pálosfalvi T.: Noble Elite 218.

¹²⁵ A keresztnév a „Bakóc–Erdőd nemzetségnek a galgóczi levéltárban lévő és ottani hiteles okmányokra alapított leszármazási” táblájáról ismert (Botka T.: Adalékok 556.); vö. még *Feketekuty L.*: Pálffy Pál nádor ősfája 111. (aki mindenféle jegyzet nélkül azt írja róla, hogy Bakóc Balázs és Vitovec Judit leánya volt, illetve 1515-ben és 1530-ban említik az oklevelek).

¹²⁶ „Petri et Sebastiani Kerekes consanguineorum ... Simonis episcopi” (1535. V. 31.: Libri regii I. 270., nr. 462. sz.), „egregius Petro et Sebastiano Kerekes de Erdewd, nepotibus reverendissimi domini Simonis episcopi Zagrabiensis ex sorore” (1537. IV. 25.: Uo. 325., nr. 591.).

¹²⁷ Matunák M.: Pálffy Miklós születéshelye 72.

¹²⁸ Személyére és az általa „alapított” családra lásd Pálffy G.: Pálffyak felemelkedése 21–25., *Uő*: Pozsony megyéből a Magyar Királyság élére 857.

¹²⁹ „Petri Pálffy de Zelyna, ex sorore nepotis ... Simonis episcopi ecclesie Zagrabiensis” (1535. V. 31.: Libri regii I. 270., nr. 462.); „Petri Pálffy de Erdewd, nepotis ejusdem domini Simonis episcopi ex sorore” (1535. VI. 1.: Uo. 271., nr. 464. sz.).

¹³⁰ DL 101032., pag. 2–3.; Erdőd lt. 44-1-1.

¹³¹ Az általam ismert első oklevél, amelyben így nevezik, 1502. XI. 16-án kelt (DF 209004.). – 1503-ban említik így is (Erdőd lt. D 1046.) és Erdődiként is (Uo. 10217.).

¹³² Engel P.: Genealógia i. m., Henning (szomszédvári).

¹³³ Erdőd lt. 44-1-1.

*Erdődi / Monoszlói / Monyorókeréki (II.) Péter (Erdődi Bakóc Miklós fia) 1487. I. 22. – 1547. e.*¹³⁴

Bakóc Tamás *neposa*, 1489-ben nyerte el a nemességet.¹³⁵ Az érsek Pétert, hasonlóan többi rokonához, egyházi vonalon indította el, de ismert adataink alapján sohasem szenteltette fel magát. 1503 elején – valószínűleg tudva, hogy bátyjának, Bálintnak nem lesznek utódai – letette egyházi javadalmát és valamikor 1503. január 6. és február 18. között megházassodott.¹³⁶ Neve nagykorúságától minden adománylevélben szerepel, az oklevelekben soha fel nem tüntetett egyházi javadalma ellenére általában ő volt a fő kedvezményezett. Első felesége Alsólendvai Bánfi Jakab leánya, Sára¹³⁷ lett, akitől 1513-ig már legalább két gyermeke született: egy (IV.) János nevű fia¹³⁸ és egy Katalin nevű leánya.¹³⁹ 1519-ben a jelek szerint e gyermekei már nem éltek, mivel nem szerepelnek az ekkor kiállított oklevelekben.¹⁴⁰ A későbbi években további négy gyermekéről tudunk: György és (III.) Péter (1521),¹⁴¹ Zsófia és Orsolya (1522).¹⁴² Forrásainkban előbb Erdődi, majd rövid ideig Monoszlói,¹⁴³ végül pedig a Monyorókeréki¹⁴⁴ előnévvel tűnik fel. Bakóc Tamás érsek végrendelete értelmében ő

és utódai kapták a monyorókeréki, körmendi és vöröstoronyi, a somlói, monoszlói, szarvaskői stb. uradalmakat.¹⁴⁵ Péter második felesége – legkésőbb 1539-től – Puchheim Dorottya volt,¹⁴⁶ tőle nem születtek utódai. Valamikor 1546 folyamán Itáliában, Velencében hunyt el.¹⁴⁷

egyetemi tanulmányának helye:

– krakkói egyetem: 1494. e. (*Kelényi B.*: Krakkó 303/3004. sz.)¹⁴⁸

egyházi javadalmi

– egri nagyprépost: 1494. XI. 30. – 1503. I. 24. (*C. Tóth N.*: Egri kápt. 50.)¹⁴⁹

világi tisztségei:

– királyi kamarás: 1512. VII. 22. (Erdődy lt. D 10254.) – 1522. VI. 19. (DF 276 472.)

– királyi lovászmester: 1535. X. 21. – 1545. (*Fallenbüchl Z.*: Főméltóságok 82.)

*Bakóc Pál (II.) (Erdődi Bakóc Miklós fia) 1487. I. 22. – 1510. IV. 22.*¹⁵⁰

Személyéről az alábbi adatokon kívül csupán annyit tudunk, hogy neve minden jelentős adománylevélben szerepelt. Az egyházi javadalomról történt lemondásában (lemondatásában) közrejárhatott (III.) Bálint 1505. évi halála is („elfogytak” ugyanis az öröklésbe bevonható családtagok).

egyetemi tanulmányának helye:

– bolognai egyetem: 1503. (*Veress E.*: Olasz 69.)

egyházi javadalma:

– egri nagyprépost: 1504. VII. 13. (Erdődy lt. D 10222.) – 1509. V. 9. e. (*C. Tóth N.*: Egri kápt. 50.)¹⁵¹

¹³⁴ DL 101032., pag. 2–3.; *Hermann Zs.*: Keseregjenek 96.

¹³⁵ Erdődi (II.) Péterrel kapcsolatban a közelmúltig fel-felmerült az irodalomban, hogy II. Ulászló királytól 1511-ben – sőt, egészen pontosan 1511. XI. 25.-én – elnyerték a Monoszló grófia (*comes Montis Claudii*) címet (*Benda B.*: Erdődy Genealógia 118. 5. jegyzet [Nagy Iván IV. 65. oldalára hivatkozva, itt azonban ez nem szerepel]; *Benda B.–Koltai A.*: Kutatások 429. [Pallas Nagylexicon alapján]). A kérdésben annak idején már Schiller Bódog állást foglalt, kijelentve, hogy az „nem fogadható el” és a címet 1565-ben kapták meg (*Schiller B.*: Örökös főrendiség 256. 148. jegyzet). A legújabb, ezzel foglalkozó munkában az ulászlói adományozás már nem szerepel: a család, azonbelül is az előbbi Péter fia, (III.) Péter és fiai a „Monoszló örökös grófia” címet 1565. X. 11.-én nyerték el (*Pálffy G.*: Grófi cím 181.). – Ugyanakkor az előnév már 1562-ben felbukkan Erdődy Péter használatában, lásd *Tóth E.*: Továbbélő ókor 266. (Vjekoslav Klaić munkája alapján).

¹³⁶ A lakodalomról Kanizsai György nándorfehérvári bán kiadásairól készült jegyzéke tájékoztat (*Item in Monyorokerek [az áthúzott Chepreg fölé írva] tempore nuptiarum Petri Erdewdi per Plothnar fl. III.* – DL 29419., p. 32., kiadását lásd *Iványi B.*: Fizesési lajstrom 29.). Az időpontját az előtte és után lévő keltezett bejegyzések adják. A datálásban azonban van némi bizonytalanság: Iványi Béla a jegyzéket az 1503–1504. évekre datálta, ez helytálló, mivel két helyen szerepel az 1503-as évszám (DL 29419., p. 5., 20., *Iványi B.*: Fizesési lajstrom 17., 23.), ugyanakkor viszont éppen a „lakodalmi” bejegyzést követő oldalon van egy olyan tétel, amelyben az egész forrásban egyedülálló módon keltezték a tételt (*Mathias Balassy efectus est familiaris domini equis tribus in festo Transfigurationis domini, [felette beszúrva:] hoc est sabbato ante Laurentii, cui eodem festo Nandoralbe dati sunt ...*) – DL 29419., p. 33., *Iványi B.*: Fizesési lajstrom 29–30.). Ez az időpont viszont az 1502-es évre érvényes, mivel 1503-ban vasárnapra esett a mondott ünnep. Az ellentmondást, mivel azt kizárhatjuk, hogy Péter – még ha nem is volt felszentelve – egri nagyprépostként házassodott volna meg, úgy oldhatjuk fel, hogy a bejegyzés 1503. évre vonatkozik, de a leírója elnézte a naptárt.

¹³⁷ *Engel P.*: Genealógia i. m., Hahót nem 4. tábla: Bánfi (alsólendvai, folyt.) és Erdődy lt. D 1154.

¹³⁸ 1513. III. 4. (Erdődy lt. D 11190.)

¹³⁹ 1513. XI. 19. (Erdődy lt. D 1154., ebben mindketten szerepelnek).

¹⁴⁰ Vö. DL 71825., DF 208670.

¹⁴¹ Erdődy lt. D 11204.

¹⁴² DL 101560.

¹⁴³ Pl. 1512. VII. 22. (Erdődy lt. D 10254.), 1513. XI. 19. (Uo. 1154.).

¹⁴⁴ Először 1513. III. 4.-én (Erdődy lt. D 11190.) és 11.-én (DF 208497.), az év végétől kezdve (DF 278327.) gyakorlatilag mindig e néven szerepel.

¹⁴⁵ Lásd erre Bakóc Tamás érsek végrendeletét (*Szántófi A.*: Bakács végrendelete 525.).

¹⁴⁶ *Pálffy G.*: Magyar Királyság 129.

¹⁴⁷ *Hermann Zs.*: Keseregjenek 96.

¹⁴⁸ „Petrus Nicolai de Sathmar dioc. Agriensis” – az egri egyházmegye feltüntetésére az adhat magyarázatot, hogy az egri káptalanból érkezett Krakkóba.

¹⁴⁹ Vö. „devote creature vestre, Thome archiepiscopi Strigoniensis nepos” (*Tóth-Szabó P.*: Pápai suppl. 14.). – A győri káptalanban 1503. XI. 29. – 1509. IV. 22. között ismeretes egy Szatmári Péter nevű győri kanonok (*Köblös J.*: Adattár 163/149. sz., *Uő*: Egyházi közlépréteg 425/149. sz.), aki – Köblös József és fenti adataink alapján is Szatmári György rokona lehetett, csakúgy mint a fehérvári kisprépostként 1512-ben feltűnő szintén Szatmári Péter nevű személy (*Köblös J.*: Egyházi közlépréteg 366/98. sz.). – Ugyanakkor ismert még egy Szatmári Péter nevű erdélyi kanonok és kükküllői főesperes az erdélyi káptalanban is 1494 és 1496 között (DL 46487., 30235., az adatokat Hegyi Gézának köszönöm), de azonosítása Erdődi Péterrel vagy Szatmári Péterrel nem problémamentes. Mindezek felül egy 1523. IV. 26-i, Bakóc Tamás egy rendelkezésével kapcsolatban tartott tanúvallatásról készült oklevélből ismert egy Szatmári Péter (*venerabilis vir*) nevű egykori titeli kanonok is (DF 238178.).

¹⁵⁰ DL 101032., pag. 2–3.; Erdődy lt. D 1125. – 1511. VIII. 8-án már nem élt (Erdődy lt. D 1141.).

¹⁵¹ E dátum előtt lemondott Csulai Mór Fülöp javára a nagyprépostságról.

Szatmári Tóbiás (*Erdődi Bakóc II. János fia*) 1487. I. 22. – 1495. VI. 25.¹⁵²

Személye a fenti nyolc évben szerepel minden adománylevélben, utána csak fiai révén szerzünk róla tudomást. Életéről csak annyit tudunk, hogy valamikor 1494 előtt a krakkói egyetemen tanult.

egyetemi tanulmányának helye:

- krakkói egyetem: 1494. e. (*Kelényi B.*: Krakkó 304/3015. sz.)¹⁵³

*Erdődi / Szatmári / Bakóc (III.) János (Erdődi Bakóc II. János fia) 1487. I. 22. – 1534. VII. 6.*¹⁵⁴

A család egyik – legalábbis Bakóc Tamás érsek szemszögéből – fekete báránya. Jánost nagybátyja kezdettől fogva egyházi pályára szánta és minden bizonnyal őt jelölte ki arra, hogy folytassa a család klerikusi vonalát.¹⁵⁵ Már fiatalon egyetemre küldte és ellátta – sokszor persze csak névleg¹⁵⁶ – javadalmakkal. A már zágrábi püspöki címet viselő János azonban valami olyan bűnt követhetett el, aminek következményeként a bíboros „kidobta” minden általa adott egyházi javadalomból. S noha Bakóc leszögezte, hogy senki kérésére sem fogadja vissza bizalmába,¹⁵⁷ a király és az előkelők közbenjárása forrásaink alapján mégsem volt hiábavaló, mivel Várdai Ferenc erdélyi püspök befogadta Jánost a káptalan tagjai sorába és egy kanonokság mellett a küüllői főesperességet nyerte el.

egyetemi tanulmányainak helyei:¹⁵⁸

- ferrarai egyetem: 1502. (Erdődy lt. D 10203.)¹⁵⁹
- bolognai egyetem: 1503. (*Veress E.*: Olasz 69.)
- bécsi egyetem: 1504. (*Tüskés A.*: Bécs 298/6136. sz.)

egyházi javadalmai:

- egri kanonok és pankotai főesperes: 1494. XI. 30. – 1496. IX. 12. (*C. Tóth N.*: Egri kápt. 57.)
- győri kanonok: 1497. XI. 18. – 1505. VIII. 27. (*Köblös J.*: Egyházi középréteg 425/147. sz., *Uő*: Adattár 162/147. sz.)
- titeli prépost: 1499. III. 2. (Erdődy lt. 104-6-21.) – 1517. V. 25. (Erdődy lt. D 1187.)¹⁶⁰
- egri kanonok és szabolcsi főesperes: 1502. VIII. 14. – 1506. I. 27.¹⁶¹ (*C. Tóth N.*: Egri kápt. 59.)
- esztergomi nagyprepost: 1502. X. 7. (Erdődy lt. D 10203.)¹⁶² – 1517. V. 25. (Lásd fentebb.)
- zágrábi püspök: 1515. IX. 4. – 1517. V. 25. (Egyházi arch. 1440–1526. 131.)
- erdélyi kanonok és küüllői főesperes: 1518. XII. 30. (DL 26 540.) – 1534. VII. 6. (*Fabritius, K.*: Kisder Kapitell 209.)¹⁶³

világi tisztsége:

- személynök: 1513. III. 1. – 1514. V. 26. (Arch. 1458–1526. I. 75.)

*Erdődi Bakóc II. Tamás (Erdődi Bakóc I. László fia) 1519. I. 3. – 1521. V. 21.*¹⁶⁴

Unokatestvéréhez hasonlóan ő is egyházi pályára lépett: 1519-ben ugyan még gyermek (*puer*) volt, de nevét már belefoglalták a Külső-Szolnok megyei Ság birtok zálogba vételekor született oklevelekbe.¹⁶⁵ 1534–1535-ben a zágrábi préposti cím

¹⁵² DL 101032., pag. 2–3.; Erdődy lt. D 929. – Valószínűleg 1495. VI. 25. körül hunyt el, mivel a somlói uradalom megvételéről szóló 1495. VI. 23-i oklevélben már nem szerepel a neve (Szapolyai oklt. 220.), a fentebb idézett, a nevével utoljára tartalmazó oklevél egy 1492. évi birtokzálogosítás átírása, így könnyen lehet, hogy neve automatikusan került bele.

¹⁵³ „Thobias Iohannis de Sakmar/Satmar/Zathmar”.

¹⁵⁴ DL 101032., pag. 2–3.; *Fabritius, K.*: Kisder Kapitell 209. (az adatot Hegyi Gézának köszönöm).

¹⁵⁵ Vö. a Bakóc Tamás érsek végrendeletében leírtakkal: „ex quo tamen eundem Ioannem praepositum a cunabulis usque educasset et ad sacerdotis dignitatem ordinis dedicasset, aliis diversisque gymnasiis extra hoc regnum notabili sumptu erudiendum nutritisset, ac tandem tot ecclesiasticorum beneficiorum titulis et dignitatibus dudum insignivisset, et inter alia etiam in episcopum Zagrabiensis ecclesiae promoveri procurasset. Ideo in praenominatis iuribus possessionariis secularibus, quae alioquin ultra praenarrata beneficia ecclesiastica in praeiudicium aliorum fratrum praedictorum absurdum videretur gubernare, et possidere praelibatum Ioannem Bakocz praepositum penitus importionatum duxisset efficiendum atque declarandum ex praenarratis duntaxat beneficiis ecclesiasticis contentandum hoc per expressum declarato.” (*Szántófi A.*: Bakács végrendelete 526., a DF 238528. alapján).

¹⁵⁶ Vö. az esztergomi káptalan 1507. évi panaszával (DF 208741.).

¹⁵⁷ „... Iohanne non iam preposito, sed rustico ribaldo et item altero Iohanne alias cantore Strigoniensi, fratre scilicet Margarete, qui non minus scandalose, quam prepositus, cantoratum perdidit. Eos tamen nullo modo volui recipere in gratiam, nec unquam recipiam. Pro preposito plures domini et finaliter etiam regia maiestas petebat, nolui tamen ullo facto flecti. Vadant iam ambo ad furcas.” (*Dreska G.*: Bakócz, the Epistolist 28. [DF 261759.]).

¹⁵⁸ Vö. a Bakóc Tamás érsek végrendeletében írtakkal: „ex quo tamen eundem Ioannem praepositum a cunabulis usque educasset et ad sacerdotis dignitatem ordinis dedicasset, aliis diversisque gymnasiis extra hoc regnum notabili sumptu erudiendum nutritisset” (*Szántófi A.*: Bakács végrendelete 526.). – Lásd még *Körmendy K.*: *Studentes* 208/148. sz.

¹⁵⁹ Bakóc Tamás érsek esztergomi nagypreposti kinevezőlevelében: „quod nos inducti virtutibus et meritis venerabilis magistri Iohannis de Zathmar, nepotis nostri Italie in gimnasio Ferrariensi litteris operam dantis, preposituram maiorem dicte ecclesie nostre Strigoniensis, necnon canonicatum et prebendam cum rectoratu altaris Beatissime Virginis Marie ... damus; volumus tamen, quod idem magister Iohannes postquam de studio reversus fuerit ad has partes Hungarie, ... solitum iuramentum prestare teneatur.” – Az esztergomi káptalan panasza szerint 1507 elején az esküt még nem tette le (DF 208741.).

¹⁶⁰ Kiadását lásd *Szántófi A.*: Bakács végrendelete 526. – 1518. VI. 22-én már nem az (DF 261759.).

¹⁶¹ E napon Bakóc Tamás kérésére az általa elnyert javadalmáról lemondott.

¹⁶² E napon Bakóc Tamás kinevezte esztergomi nagypreposttá.

¹⁶³ Az adatokat Hegyi Gézának köszönöm.

¹⁶⁴ DL 71825.; Erdődy lt. D 11204., vö. DF 278358.: „prefatis autem Petro Erdewdy ac Georgio et Petro filiis suis et eorum heredibus, quos Deus avertat, decedentibus et deficientibus, egregiis Stephano et Wolffgango filiis condam Valentini similiter Erdewdy de Chabrag ac Thome filio condam Ladislai de dicta Erdewdy, nepotibus videlicet eiusdem domini Thome cardinalis et eorum heredibus ac posteritatibus universis”.

¹⁶⁵ Lásd erre részletesen *Neumann T.*: *Korlátkövie* 142.

birtokában a padovai egyetemen tanult, és mint onnan Erdődi Péterhez, illetve Erdődi Simon zágrábi püspökhöz küldött leveleiből kiderül, Bolognában szeretett volna „továbbtanulni”.¹⁶⁶

egyetemi tanulmányainak helye:

- padovai egyetem: 1534. V. 28. – 1535. III. 29. (Veress A.: Padua 29.)

egyházi javadalma:

- zágrábi prépost: 1534. V. 28. – 1535. III. 29. (Veress A.: Padua 29.)

*Erdődi Bakóc (II.) László (Erdődi Bakóc I. László fia) 1524. IX. 28.*¹⁶⁷

Noha egyetlen említéskor sem tüntették fel apja nevét, de az oklevél tartalma (a Külső-Szolnok megyei Ság birtok ügye) és szövege alapján szinte biztosan megállapítható: minden bizonnyal a korábban szereplő Bakóc László fia Tamás 1519-ben még nem említett testvéréről van szó. Az 1524-es oklevél szerint ugyanis Monyorókeréki Erdődi Péter a fia, Péter és *fratere*, Erdődi Bakóc László nevében a korábban Korlátkövi Péter által Tamás érseknek, neki, illetve Bakóc Tamásnak, valamint az ő és Tamás örököseinek elzálogosított sági uradalmat az érsek lelke üdvéért továbbzálogosította a bíboros által alapított esztergomi Szűz Mária-kápolnának.¹⁶⁸

A negyedik generáció

*Csábrági Erdődi (III.) István (Erdődi II. Bálint és Várdai Katalin fia) 1510. IV. 22. – 1532. XII. 29.*¹⁶⁹

Felesége Korlátkövi Péter királyi udvarmester leánya, Anna (1531) volt. Házasságkötésük után István nem sokkal elhunyt. Birtokai – a csábrági ág kihalásával – fele-fele arányban Erdődi Simon püspök rokonai, nevezetesen Tompa János és Pálffy Péter kapták adományul Ferdinánd királytól.¹⁷⁰

¹⁶⁶ Veress A.: Padua 29.

¹⁶⁷ DF 237726. (a személynöki iroda oklevele szerint személyesen megjelent előttük Monyorókeréki Erdődi Péter „onera et quelibet gravamina egregii Petri filii necnon Ladislai Bakocz de eadem, fratris suorum super se assumptens”).

¹⁶⁸ DF 237726. (a vonatkozó rész: „prefato condam domino Thome cardinali ac eisdem Petro Erdewdy necnon Thome Bakocz ac heredibus ipsorum Petri Erdewdy ac Thome Bakocz”). – A birtok Korlátkövi Péter általi zálogosítására lásd Neumann T.: Korlátköviei 142.

¹⁶⁹ Erdődy lt. D 1125.; Neumann T.: Korlátköviei 98. (végrendelete). – 1533. XII. 31-én már néhai (Uo.).

¹⁷⁰ Vö. Libri regii I. 270., nr. 462–463., 271., nr. 464.; vö. Neumann T.: Korlátköviei 98.; Pálffy G.: Pálffyak felemelkedése 23. – Vö. még a csábrági ág kihalása után és az adományozás előtt keletkezett – valószínűleg az esztergomi káptalan ügyvédje által készített – törvénycikkely kivonatok szövegével (DF 238522.).

*Csábrági Erdődi Farkas (Erdődi II. Bálint és Várdai Katalin fia) 1510. IV. 22. – 1521. V. 21.*¹⁷¹

Nevén és származásán kívül nem tudni róla egyebet.

*Monyorókeréki Erdődi (IV.) János (Monyorókeréki Erdődi II. Péter és Alsólendvai Bánfi Sára fia) 1513. XI. 19.*¹⁷²

Nevén és származásán kívül nem tudni róla egyebet.

*Monyorókeréki Erdődi Katalin (Monyorókeréki Erdődi II. Péter és Alsólendvai Bánfi Sára leánya) 1513. XI. 19.*¹⁷³

Nevén és származásán kívül nem tudni róla egyebet.

*Monyorókeréki Erdődi György (Monyorókeréki Erdődi II. Péter és Alsólendvai Bánfi Sára fia) 1513. XI. 19.*¹⁷⁴

Nevén és származásán kívül nem tudni róla egyebet.

*Monyorókeréki Erdődi (III.) Péter (Monyorókeréki Erdődi II. Péter és Alsólendvai Bánfi Sára fia) 1521. V. 21. – 1567. IV. 26.*¹⁷⁵

Erdődi Péter és Sára egyetlen, a gyermekkort túlélő fia, a máig élő gróf Erdődy család őse. Feleségei és gyermekei nevének, valamint tisztségének ismertetése nem e tanulmány feladata.¹⁷⁶

*Monyorókeréki Erdődi Zsófia (Monyorókeréki Erdődi II. Péter és Alsólendvai Bánfi Sára leánya) 1522. XII. 20.*¹⁷⁷

Nevén és származásán kívül nem tudni róla egyebet.

*Monyorókeréki Erdődi Orsolya (Monyorókeréki Erdődi II. Péter és Alsólendvai Bánfi Sára leánya) 1522. XII. 20.*¹⁷⁸

Nevén és származásán kívül nem tudni róla egyebet.

A nőági rokonság

*Kanczler Zsigmond (Kanczler Angelo és Bakóc Orsolya fia) 1498. IX. 3. – 1512. IV. 14.*¹⁷⁹

Nevén és származásán kívül nem tudni róla egyebet.

¹⁷¹ Erdődy lt. D 1125.; Uo. 11203.

¹⁷² Erdődy lt. D 1154.

¹⁷³ Erdődy lt. D 1154.

¹⁷⁴ Erdődy lt. D 1154.

¹⁷⁵ Erdődy lt. D 11204.; Mikó Á.–Pálffy G.: Pozsonyi síremlékek 131.

¹⁷⁶ A családjára lásd a korábban felsorolt irodalmat, illetve összefoglalóan lásd Pálffy G.: Magyar Királyság 129., 148.

¹⁷⁷ DL 101560.

¹⁷⁸ DL 101560.

¹⁷⁹ Erdődy lt. D 995.; Végh A.: Buda helyrajza II. 156/552. sz.

*Kanczler László (Kanczler Angelo és Bakóc Orsolya fia) 1507. I. 1. – 1507. XI. 10.*¹⁸⁰

Nevén és származásán kívül nem tudni róla egyebet.

*Kanczler Anna (Kanczler Angelo és Bakóc Orsolya fia) 1507. IX. 30. – 1512. IV. 14.*¹⁸¹

Minden bizonnyal azonos azzal az Erdődi Annával, aki 1508-ban ifjabb Csáki Ferenc fia,¹⁸² Gábor jegyeseként tűnik fel az esztergomi káptalan oklevelében. (Az „ügy” szokásos, Bakóc Tamás érsek kifizette Csáki 1800 forintos tartozását hitelezőjének, Fekete Mendel zsidónak.)¹⁸³ A házasság végül a jelek szerint ténylegesen nem jött létre, mivel Anna 1512 áprilisában még hajadon (*puella*) volt (több adatunk nincs is róla),¹⁸⁴ míg Csáki Gábor valamikor 1520 után elhunyt.¹⁸⁵

*Básztélyi Vértési János (Vértési Ferenc és Bakóc Katalin fia) 1505. IX. 17. – 1518. VI. 22.*¹⁸⁶

A Bakóc *neposok* másik „fekete báránya”. Vértési János közvetett adatok alapján az esztergomi székeskáptalanban az éneklőkanonokságot viselte: 1507. január 26-án a garamszentbenedeki konvent előtt megjelent az esztergomi káptalan képviselője és tiltakozott Bakóc Tamás érsek és – korábbi – jószágkormányzójának különféle, a káptalan jogait, birtokait és jövedelmeit érintő cselekményei ellen. Többek között felróták az érseknek, hogy egyházuk számos javadalmát, így a nagyprépostságot, az éneklőkanonokságot és az esztergom-szentistváni prépostságot állítólagos egyháziak,¹⁸⁷ úgymint atyafiai és unokaöccsei révén elfoglalva tartja.¹⁸⁸

¹⁸⁰ Erdődy lt. D 1088.; Uo. 1106.

¹⁸¹ Végh A.: Buda helyrajza II. 147/522. sz., 156/552. sz.

¹⁸² Erdődy lt. D 1115.

¹⁸³ „Et quia prefatus dominus noster cardinalis ob affinitatem inter ipsum et dictum dominum Gabrielem contractam, pretactos mille octingentos florenos de suis propriis pro eodem Gabriele dicto Mandel Fekethe Judeo integraliter persolvisset sibi omnino satisfecisset, ob hoc idem Mandel Fekethe Judeus de huiusmodi solutione per ipsum dominum cardinalem sibi facta plene et per omnia bene contentus, antelatum Gabrielem de Chaak ac generosam puellam Annam de Erdewd, sponsam scilicet eiusdem domini Gabrielis et sororem dicti domini nostri cardinalis ... quitto et expedito ac omnibus modis absolutos reddidisset et commisisset” (DL 46842.). – 1509-ben Csáki Gábor három évre 8000 forintot vett kölcsön Bakócéktól egyrészt a Mendel felé fennálló 1800 forint tartozása kifizetésére, másrészt a Körösszeg várában lévő házrészének felújítására (Erdődy lt. D 1115.).

¹⁸⁴ Végh A.: Buda helyrajza II. 156/552. sz. (DL 106083., p. 134.).

¹⁸⁵ Engel P.: Genealógia i. m., Zsidó nem 4. tábla: Csáki. – Itt „tollhiba” miatt Gábor feleségeként Csáki Anna jelenik meg, a Mihály leánya, Annánál idézett oklevelben azonban nem szerepel ilyen (vö. Csáky II. 536.: Csáki Mihály felesége: Anna és gyermekeik, köztük Anna; Gábor esetében pedig nem tüntették fel, hogy lenne felesége).

¹⁸⁶ „cardinalis generosam puellam Margaretham sororem seu neptem suam, filiam videlicet egregii Francisci de Bozthe ... in eandem puellam Margaretham, sponsam suam [sc. Nicolai de Zrin] ac Iohannem, Benedictum et Nicolaum fratres carnales eiusdem Margarethae” (Erdődy lt. D 1066.; DF 261759.).

¹⁸⁷ Az idézetben szereplő „quorundam assertorum” jelentésére lásd LLMAeH Suppl. I. 116.

¹⁸⁸ „quod ... dominus Thomas ... cardinalis Strigoniensis, eorum prelatus ultra alias gravissimas persecutiones et oppressiones libertatumque et

Mint látható, név szerint nem nevezték meg, kiktől van szó. A megoldást Bakóc Tamás érseknek 11 évvel később írt levele nyújtja számunkra. Az unokaöccséhez, (Monyorókeréki) Erdődi Péterhez írt levelében különböző hírek mellett a „családi ügyekről” is beszámolt: (Erdődi János fia) János már nem prépost, hanem csavargó paraszt, a másik János, Margit testvére pedig már nem esztergomi éneklőkanonok, mivel a préposthoz hasonlóan botrányosan elvesztette javadalmát, és megígérte Péternek, hogy sohasem fogja őket kegyeibe visszafogadni.¹⁸⁹ Mivel tudjuk, hogy Margit Vértési Ferenc és Bakóc Katalin leánya volt, így testvére értelemszerűen e János volt. Nem tudjuk, hogy az esztergomi éneklőkanonokság elvesztése után mi történt Jánossal.

egyházi javadalma:

– esztergomi éneklőkanonok: 1507. I. 26. (DF 208 741.) – 1518. VI. 22. e. (DF 261 759.)

*Básztélyi Vértési Benedek (Vértési Ferenc és Bakóc Katalin fia) 1505. IX. 17. – 1510. IV. 22.*¹⁹⁰

Nevén és származásán kívül nem tudni róla egyebet.

*Básztélyi Vértési Miklós (Vértési Ferenc és Bakóc Katalin fia) 1505. IX. 17. – 1543.*¹⁹¹

Bakóc Katalin és Vértési Ferenc harmadik, 1504 körül született fiúgyermek, aki 14-15 éves korában a ferrarai egyetemen tanult, fokozat szerzéséről nem tudunk. Még hazatérése előtt a király neki adta a titeli prépostságot, amelynek átadására Bakóc Tamás érsek 1518. szeptember 3-án, Erdődön (Valkó m.) kibocsátott oklevelében kötelezte magát.¹⁹² A társaskáptalan élén minden bizonnyal a török seregek 1521. évi hadjáratáig, illetve Nándorfehérvár elestéig állt, amelyek után a káptalan működése megszűnt és Titelt végvárrá alakították át. Miklós – valószínűleg – egyfelől ezért, másfelől testvérei halála miatt megvált egyházi habitusától és megháza-

statutorum suorum destructiones indicibilia et intollerabilia dampna eisdem dominis canonicis tam per se, quam Georgium Ewssy provisorem suum illatas et irrogatas, hec inter alia fecisset, quod statuta et laudabiles consuetudines ab antiquo in ipsa ecclesia Strigoniensi observatas, ad quas observandas ipsi domini canonici et quilibet eorum tempore receptionis ad beneficium iurare consueverunt, servare non permitteret, proventus maioris prepositure, necnon cantoratus et prepositure Sancti Stephani de castro Strigoniensi et quorundam aliorum beneficiorum, que nomine quorundam assertorum fratrum et nepotum suorum detineret, quorum aliqui nec unquam in ipsa ecclesia Strigoniensi visi fuerunt et nec unquam in ipsa ecclesia serviverunt aut residentiam fecerunt, ...” (DF 208741.).

¹⁸⁹ „... Iohanne non iam preposito, sed rustico ribaldo et item altero Iohanne alias cantore Strigoniensi, fratre scilicet Margarete, qui non minus scandalose, quam prepositus, cantoratum perdidit. Eos tamen nullo modo volui recipere in gratiam, nec unquam recipiam. Pro preposito plures domini et finaliter etiam regia maiestas petebat, nolui tamen ullo facto flecti. Vadant iam ambo ad furcas.” (Dreska G.: Bakócz, the Epistolist 28. [DF 261759.]).

¹⁹⁰ Erdődy lt. D 1066.; Uo. 1126.

¹⁹¹ Erdődy lt. D 1066.; SNA, Pozsonyi káptalan hiteleshelyi levéltára, 8-10-23.

¹⁹² DL 47269.

sodott. Egyetlen, György nevű fiáról tudok, aki 1557 és 1588 között szerepel az oklevelekben.¹⁹³

egyetemi tanulmányának helye:

– ferrarai egyetem: 1518. X. 15. (DL 47 265.)¹⁹⁴

egyházi javadalma:

– titeli prépost: 1518. X. 15. (DL 47 265.)¹⁹⁵ – 1520. IV. 5. (Erdődy lt. D 1230.)¹⁹⁶

Básztélyi Vértesi Margit (Vértesi Ferenc és Bakóc Katalin leánya) (1497)¹⁹⁷ – 1505. IX. 17. – 1518. VI. 22.¹⁹⁸

Vértesi Margitot 1505. szeptember 17-én – nyolc éves korában¹⁹⁹ – jegyezték el Zrínyi Miklóssal,²⁰⁰ de a házasság végül nem valósult meg, mivel Miklós Korbáviai Károly leányát,

Ilonát vette feleségül.²⁰¹ Bakóc Tamás természetesen nem vette jó néven unokahúga kikosarazását és mind a királyi kúriában,²⁰² mind pedig – miután betöltötte a törvényes házassági életkort – az Apostoli Szentszéknél²⁰³ pert, illetve vizsgálatot indított. Mindkettő sikertelenül végződött: sem a Zrínyiek birtokait, sem pedig Miklós „kezét” nem sikerült meg-, illetve visszaszerezni. Margit neve legközelebb kiházásításakor merült fel: 1517-ben az érsek Korbáviai Torquatus János gróffal szerette volna összeadni – vagy a későbbiek fényében inkább elvetetni – unokahúgát.²⁰⁴ A tárgyalások, amelyek természetesen leginkább a birtokok körül folytak, 1518-ban még nem vezettek eredményre.²⁰⁵

Básztélyi Vértesi Borbála (Vértesi Ferenc és Bakóc Katalin leánya) 1515. VII. 8.²⁰⁶

Bakóc Katalin és Vértesi Ferenc másik leányát, Borbálát Bakóc Tamás érsek Szentgyörgyi és Bazini Farkas gróffal szerette volna összeházasítani: az eljegyzésre és a házassági szerződés megkötésére 1515 júliusa elején került sor Pozsonyban. Az ünnepélyes alkalom fényét az érdekelt feleken²⁰⁷ túl talán az uralkodó jelenléte is – noha az oklevélben részvételéről nem szólnak, de tudjuk, hogy a városban tartózkodott²⁰⁸ – emelte. A szerződés szerint az érsek a házasság elhálása után az ifjú párnak kétezer forintot szándékozott adni, hogy abból az ifjú férj bizonyos zálogban lévő birtokait kiváltsa.²⁰⁹ Az ál-

¹⁹³ Zrínyi oklt. II. 438., 546.

¹⁹⁴ „fidelis nostri nobilis magistri Nicolao Wyrthesy de Bozthe, nunc in gymnasio Ferrariensi studentis”. – Minden bizonnyal reá vonatkozik a Veress Endre által idézett adat, amely szerint „1519 tavaszán jutott Erdődi Ferenc, Bakócz Tamás érsek unokaöccse Ferrarába ... A 14 éves tanuló elfogadására ...” (Veress E.: Olasz 384.). A tévedést valószínűleg az egyetem történetírója okozta, aki „Franciscus Erdődi germanus Strigoniensis cardinalis” formában, azaz apja neve alatt vette fel munkájába Miklós nevét (Uo. 385.). – Vö. még II. Lajos király 151[.]. V. 1. körül kibocsátott oklevelével, amelyben Miklós ügyvédeként vallott: „quousque ipse in gymnasiis et studio litteralis scientie extra hoc regnum nostrum Hungarie, quo profecturus se dixit, constitutus fuerit”. A fentebbi adatok alapján az oklevelet 1518-ra keltezhetjük (Erdődy lt. 104-6-6.).

¹⁹⁵ Királyi kinevezése, vö. még DL 47269.

¹⁹⁶ A prépostság működése a török hadjárat következtében megszűnt.

¹⁹⁷ DL 46984. (mivel az eljegyzésre 1505-ben került sor és a pápának benyújtott kérvény szerint ekkor nyolc éves volt, így 1497 körül kellett születnie).

¹⁹⁸ Erdődy lt. D 1066.; DF 261759. – Vö. „generosa puella Margaretha filia egregii condam Francisci de Bozthe, ex domina Catherina Bakocz vocata de dicta Erdewd, sorore scilicet eiusdem domini cardinalis procreata” (Erdődy lt. D 1185., 1201., DF 278388.).

¹⁹⁹ „olym postquam ipsa oratrix tunc in octavo sue etatis anno constituta cum quodam Nicolao comite de Zereniis layco Zagrabienensis diocesis tunc in quintodecimo sue etatis anno constituto matrimonium sive sponsalia per verba de presenti contraxerat, et idem Nicolaus de non contraveniendo iuramentum prestiterat ac illud in facie ecclesie de oratricis consensu sollempnizaverat” (DL 46984.).

²⁰⁰ A fehérvári keresztes konvent oklevele szerint „magnificus Nicolaus filius olim magnifici Petri de Zrynio coram nobis personaliter constitutus sponte et libere ac ultronea voluntate rettulit(!) et confessus est in hunc modum, quod ipse in animo revolvens, benivolens et favorem ac beneficia, quibus eundem ... Thomas ... cardinalis et archiepiscopus Strigoniensis a teneris usque annis suis prosecutus fuisset, utpote qui in aetate admodum tenera seu puerili constitutus parentibus utrisque orbatus omnique opere, auxilio et tutore destitutus remansisset et nisi ipsum id ... cardinalis ad quorundam familiarium suorum commendationem ad se et in curiam suam ac clientelam et protectionem suscepisset ..., volens autem ipse ... cardinalis eiuscemodi favoris et benivolentie sue tenorem erga eundem Nicolaum continuare et perpetuo retinere, ipsum in numerum fratrum et nepotum suorum recepisset, ascisset, annumerasset et aggregasset atque perpetuo fraternitatis et benivolentie vinculo sese invicem collegasset et in huius rei firmitatem idem dominus cardinalis generosam puellam Margaretham sororem seu neptem suam, filiam videlicet egregii Francisci de Bozthe sibi ritu Sancte Romane ecclesie matrimonialiter dedisset, quam iamdudum legitime desponsasset” (Erdődy lt. D 1066.), lásd még 1506. III. 12. (Erdődy lt. D 1080.).

²⁰¹ Fraknoi V.: Birtokszerzemények 113–114.; Varga Sz.: Zrínyi Miklós 81–82.

²⁰² Erdődy lt. D 1125–6. (1510. IV. 22.).

²⁰³ DL 46984. (1511. XI. 24.).

²⁰⁴ „quia idem dominus Iohannes comes pro huiusmodi amicitie federis et fraternitatis firmitate et perpetuo stabilimento generosam puellam dominam Margaretham filiam egregii condam Francisci de Bozthe, sororem scilicet nostram charissimam sibi in veram et legitimum sponsam et uxorem secundum ritum Sancte Romane ecclesie dari a nobis postulavit” (DF 278388.).

²⁰⁵ Bakóc Tamás levele Erdődi Péterhez: „Comes Iwan Corbavie ... et videtur perseverare circa matrimonium in proposito, sed certe non habet, quo illam sponsam ducat, laborabat plurime pro gratia Iohanne non iam preposito, sed rustico ribaldo et item altero Iohanne alias cantore Strigoniensi, fratre scilicet Margarete” (Dreska G.: Bakócz, the Epistolist 27–28. [DF 261759.]).

²⁰⁶ „nobilem puellam Barbaram, filiam egregii condam Francisci Werthesy de Bozthe, ex generosa condam domina Katherina, sorore ipsius domini Thome cardinalis genitam” (Erdődy lt. D 9584.).

²⁰⁷ Szentgyörgyi és Bazini Péter gróf, országbíró oklevele értelmében az országbírók kívül – aki Farkas „frater germanus”-ának nevezte! – személyesen jelen volt még Bakóc Tamás érsek is. Farkas gróf egyúttal testvérét (*frater carnalis*), Ferenc gróft, míg az érsek Monyorókeréki Erdődi Pétert, Csábrági néhai Bálint fiait, Istvánt és Farkast, atyafiait és unokaöccseit (*fratres et nepotes*) képviselte (Erdődy lt. D 9584.).

²⁰⁸ C. Tóth N.: Perényi helytartósága 152–153.

²⁰⁹ „quia antefatus dominus Thomas cardinalis certis bonis atque honestis respectibus laudabilibusque de causis animum suum ad id moventibus et maxime ex nostra reali ordinatione atque dispositione nobilem puellam Barbaram, filiam egregii condam Francisci Werthesy de Bozthe, ex generosa condam domina Katherina sorore ipsius domini Thome cardinalis genitam, ritu Sancte Romane ecclesie antefato Wolffgango comiti federe matrimoniali desponsasset, et ob hoc idem dominus Thomas cardinalis cum ex eo, tum vero ad redimenda bona et iura possessionaria ipsius Wolffgangi comitis apud manus alienas titulo pignoris vel aliis utcumque existentia et habita, maxime etiam nomine dotis, ut scilicet ipsi Wolffgungus et puella Barbara post consumptionem ipsius matrimonii honestam ac laudabilem et Deo

talam ismert források nem szólnak arról, hogy ténylegesen is létrejött-e a frigy.

*

A családtagok áttekintése után egyfelől kijelenthetőnek látszik, hogy a Botka Tivadar által az Erdődy-levéltárban megtalált és közölt leszármazási tábla egy-két pontatlanságot leszámítva bátran használható. Másfelől viszont mind a családi levéltárban, mind pedig az azon kívül fennmaradt oklevelek adatai segítségével jelentősen bővíthető volt a családfa. A szakirodalom megállapításai és a feltárt források ugyanakkor lehetőséget teremtenek annak a megfigyelésnek a leírására, amely szerint Bakóc Tamás tudatosan

építette fel családját jelenét és jövőjét. Kérdés persze, mennyiben mondható e tevékenysége sikeresnek. A választ érdemes két oldalról megközelítenünk: a családtagok egyházi és világi karrierje, illetve a családi vagyon gyarapítása szempontjából.

Az utóbbi esetében a mérleg nyelve egyértelműen a siker felé mutat. Bakóc érsek a családját egy emberöltő alatt a gyöngyösi község közepébe jutatta, amihez igyekezett minden eszközt igénybe venni: a király által adományoztatott, illetve vásárolt birtokokat, házassági és kölcsönös örökösödési szerződések – jóllehet ezek nem minden esetben teljesültek – révén jutatta a családtagokat vagyonhoz (a főbb – 1526 előtt megvalósult²¹⁰ – birtokszerzéseket lásd az 1. táblázatban).

1. táblázat: Birtokszerzések és a két nemesítés

Az érseken kívüli kedvezményezettek nevei	Év	Birtok / uradalom neve / adomány tartalma	Forrás
Bakóc (I.) Ferenc fiai: (I.) Bálint, Miklós, (I.) Tamás és (II.) János	1459. IX. 3.	nemesítés, címeradomány	Erdődy lt. 10157. Botka T.: Adalékok 552. Fraknói V.: Címer 105.
Bakóc Miklós és (II.) János (Nyárasapáti György)	1483. V. 3.	Pelbárhida, Kozmafalva, Reszege, valamint Egyed és Kiskágya részei (Bihar m.); adomány	Erdődy lt. D 820. Vö. Fraknói V.: Birtokszerzemények 99. (hibás kelettel)
(I.) Bálint pataki plébános, Szatmári (II.) Ferenc pesti főesperes, Bakóc Miklós és (II.) János	1483. VIII. 11. 1484. III. 29. 1484. XI. 14.	budai ház vásárlása	Kis P.: Budai ingatlanok 409., 414., 415. Vö. Fraknói V.: Birtokszerzemények 123.
Bakóc Miklós és (II.) János, e Miklós fiai: (III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, e (II.) János fiai: Tóbiás és (III.) János	1487. I. 22.	Bogát és Egyházaskölked, továbbá Nagy- és Kisunyan, Némethlak, Strém, Olad részei, valamint Ovad, Kisbogát és Kisszölös prédiók (Vas m.); vásárlás	DL 101 032., pag. 2–3.
Bakóc Miklós, (I.) Bálint e Miklós fiai: (II.) Péter és (II.) Pál, (II.) János fiai: Tóbiás és (III.) János	1489. I. 6.	címerbővítés, nemesítés	Erdődy lt. D 10157. Botka T.: Adalékok 553. Fraknói V.: Címer 106.
Bakóc Miklós és fiai: (III.) Bálint és (II.) Péter	1489. IV. 7.	Egyed és Kiskágya részei (Bihar m.); adomány	Erdődy lt. D 860.
Bakóc Miklós és fiai: (III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, (II.) János fiai: (III.) János és Tóbiás	1491. III. 27. 1493. I. 1.	Szarvaskő vár, Monoszló opp. és castellum, uradalmuk (Körös m.); örökösödési szerződés	Erdődy lt. D 11108. Erdődy lt. D 11155. Erdődy lt. D 11205. Vö. Fraknói V.: Birtokszerzemények 108.

acceptabilem possint ducere vitam, eisdem Wolffgango comiti ac puelle Barbare sponse sue duo milia florenos paratis et numeratis in pecuniis sub spe future rehabilitationis ac restitutionis modo et ordine ac sub conditionibus inferius clarius denotatis dedisset et assignasset deditque et assignavit nostri in conspectu”, majd következik ennek részletezése (Erdődy lt. D 9584.). – Vö. Fraknói V.: Birtokszerzemények 114. (a velencei követ tollán a kétezer forintból 20 ezer forint lett!).

²¹⁰ Így például a császárvári uradalom „megszerzése” nem szerepel a táblázatban (vö. Hermann Zs.: Keseregjenek i. m.).

Az érseken kívüli kedvezményezettek nevei	Év	Birtok / uradalom neve / adomány tartalma	Forrás
Bakóc Miklós és fiai: (III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, (II.) János fiai: (III.) János és Tóbiás; HA utód nélkül, akkor Bakóc (I.) János fiai: Lőrinc, (I.) László és (II. Bálint) örököl	1493. IX. 6.	Okics vár és uradalma (Zágráb m.); vásárlása	DL 32 901.
(III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János	1495. VI. 23.	Somló vár és uradalma (Veszprém m.); vásárlás	Szapolyai oklt. 220. Vö. <i>Fraknoi</i> V.: Birtokszerzemények 116.
(III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János, Erdődi (II.) Bálint	1496. III. 30.	Monyorókerék vár, Vörösvár castellum, Körmend oppidum és uradalmuk (Vas m.); vásárlás	Erdődy lt. D 10176. Vö. <i>Fraknoi</i> V.: Birtokszerzemények 115.
(III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János, Erdődi (II.) Bálint	1497. I. 11.	szinyéri uradalom (Somogy m.); vásárlás	Erdődy lt. D 980. <i>Borsa I.</i> : Szenyér i. m.
(III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János	1497. I. 16.	Derecske birtok részei (Bihar m.); vásárlás	Erdődy lt. D 976.
(III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János, Erdődi (II.) Bálint	1500. II. 7.	Körmend oppidum és castellum (Vas m.); lemondás	DF 262 100. Vö. <i>Fraknoi</i> V.: Birtokszerzemények 115.
monoszlói Erdődi (III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János, Erdődi (II.) Bálint	1502. III. 4.	Csábrág vár és uradalma (Hont m.); adomány	Erdődy lt. D 1032. Vö. <i>Fraknoi</i> V.: Birtokszerzemények 122.
monoszlói Erdődi (III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János, ifj. (II.) Bálint	1502. X. 29.	Somló vár és uradalma (Veszprém m.) megvételének királyi megerősítése	Erdődy lt. D 10205.
monoszlói Erdődi (III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János, ifj. (II.) Bálint	1502. X. 29.	a szarvaskői és monoszlói adomány királyi megerősítése	Erdődy lt. D 11155.
monoszlói Erdődi (III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János, ifj. (II.) Bálint	1502. XI. 16.	Esztergom királyi város; zálogbavétel	DF 209 004. Vö. <i>Fraknoi</i> V.: Birtokszerzemények 102.
monoszlói Erdődi (III.) Bálint, (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János, ifj. (II.) Bálint	1503. VII. 25.	Derecske birtok részei (Bihar m.); vásárlás	Erdődy lt. D 1046.
Erdődi (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János, ifj. (II.) Bálint	1504. XII. 24.	Csatár és uradalma, apátság kegyuraságával (Zala m.); birtokcsere Ráskai Balázs tárnokmesterrel	Erdődy lt. D 10227. Vö. <i>Fraknoi</i> V.: Birtokszerzemények 100.
Erdődi (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János, Bakóc Lőrinc, (I.) László és (II.) Bálint	1506. VI. 22.	Szécsi Tamás és Ágota eljegyzése, örökösödési szerződés	Erdődy lt. D 10235. Vö. <i>Fraknoi</i> V.: Birtokszerzemények 119.
Erdődi (II.) Péter és (II.) Pál, (II.) Bálint, HA utód nélkül, akkor Bakóc Lőrinc és (I.) László, budai Kanczler Angelo fiai: Zsigmond és László örököl	1507. I. 1.	Csuda birtok és egy Garam folyón lévő malom (Bars m.); vásárlás	Erdődy lt. D 1088., 1109.

Az érseken kívüli kedvezményezettek nevei	Év	Birtok / uradalom neve / adomány tartalma	Forrás
Erdődi (II.) Péter, (III.) János, (II.) Bálint	1509. X. 9.	Korotnai István és Ilona eljegyzése, birtok zálogosítás, örökösödési szerződés	Erdődy lt. D 1118., DL 48 703-4. Vö. <i>Fraknoi V.</i> : Birtokszerzemények 116–118.
Erdődi (II.) Péter és (II.) Pál, (III.) János, Bakóc Lőrinc (II.) Bálint fiai: (II.) István és Farkas; Básztélyi Ferenc fiai: János, Benedek és Miklós	1510. IV. 22.	Zrínyi Miklós és Básztélyi Margit eljegyzésének felbontása nyomán zajló per	Erdődy lt. D 1125-6. Vö. <i>Fraknoi V.</i> : Birtokszerzemények 113.
Erdődi (II.) Péter és (III.) János, csábrági Erdődi (II.) Bálint fiai: (II.) István és Farkas; HA utód nélkül, akkor budai Kanczler Angelo fia: Zsigmond örököl	1511. VII. 28.	Csábrág vár és uradalma (Hont m.) Fáncsi Orbán és fia, Gáspár részei; vásárlás	DL 106 083., pag. 61–62. Vö. DL 90298., DF 206 796., pag. 223., Erdődy lt. D 1103.
Erdődi (II.) Péter, (III.) János, csábrági Erdődi (II.) Bálint fiai: (II.) István és Farkas, HA utód nélkül, akkor Bakóc (I.) László és Kanczler Angelo fia: Zsigmond örököl	1511. VIII. 8.	Csáki Gábor és Kanczler Anna eljegyzése, illetve a Bakóc által kifizetett 8000 forint adósság fejében birtokrészei lekötése	Erdődy lt. D 1141. Vö. <i>Fraknoi V.</i> : Birtokszerzemények 120., Erdődy lt. D 1115.
monyorókeréki Erdődi (II.) Péter, csábrági Erdődi (II.) Bálint fiai: (II.) István és Farkas, Erdődi Tompa Benedek és Péter	1513.	Blatnica vár és uradalma (Turóc m.); vásárlása	DF 278 327. Vö. <i>Fraknoi V.</i> : Birtokszerzemények 123.
monyorókeréki Erdődi (II.) Péter, csábrági Erdődi (II.) Bálint fiai: (II.) István és Farkas	1516. III. 4.	Kruppa vár és uradalma (Zágráb m.); vásárlás	Erdődy lt. D 1173. Vö. <i>Fraknoi V.</i> : Birtokszerzemények 114.
monyorókeréki Erdődi (II.) Péter, Erdődi Tompa Péter és Benedek	1516. XII. 14.	Bátmonostori család birtokjogai (Máré vár és uradalma, Baranya m.); örökösödés, adomány	Erdődy lt. D 10265-6. Vö. <i>Fraknoi V.</i> : Birtokszerzemények 100.
erdődi Bakóc (II.) Péter, erdődi Bakóc (II.) Bálint fiai: (II.) István és Farkas kizárva: Erdődi János zágrábi püspök	1517. V. 25.	Bakóc Tamás érsek végrendelete	Erdődy lt. D 1187., <i>Szántófi A.</i> : Bakács végrendelete i. m.
monyorókeréki Erdődi (II.) Péter, erdődi Bakóc (II.) Tamás gyermek	1519. I. 3. 1519. I. 25.	Ság birtok (Külső-Szolnok m.); zálogbavétel	DL 71 825., DF 208 670. Vö. <i>Fraknoi V.</i> : Birtokszerzemények 123.
monyorókeréki Erdődi (II.) Péter, csábrági Erdődi (II.) Bálint fiai: (II.) István és Farkas	1519. VI. 9. 1519. X. 13.	Pelbárthida, Kozmafalva, Kiskágya, Reszege (Bihar m.) és Tölgy (Békés m.) birtokok, Derecske oppidum és Egyed (Bihar m.) birtokokon lévő részek elcserélése a Gersei Petők Lipovec vár és Jasztrebarszka castellum és oppidum meg uradalmuk (Zágráb m.) birtokára	DL 72 244. DL 72 245. Vö. <i>Fraknoi V.</i> : Birtokszerzemények 114.

Az érseken kívüli kedvezményezettek nevei	Év	Birtok / uradalom neve / adomány tartalma	Forrás
monyorókeréki Erdődi (II.) Péter meg fiai: György és (III.) Péter, HA utód nélkül, akkor csábrági Erdődi (II.) Bálint fiai: (II.) István és Farkas, Erdődi néhai Bakóc (I.) László fia: (II.) Tamás	1521. V. 21.	II. Lajos király megerősíti őket Szarvaskő vár, Monoszló oppidum meg tartozékaik birtokában	Erdődy lt. D 11204.
monyorókeréki Erdődi (II.) Péter meg fiai: György és (III.) Péter, csábrági Erdődi (II.) Bálint fiai: (II.) István és Farkas	1521. V. 21.	II. Lajos király az esetlegesen Szarvaskő vár, Monoszló oppidum meg tartozékaik birtokában rejlő királyi jogról lemond és nekik adományozza	Erdődy lt. D 11203/3.
monyorókeréki Erdődi (II.) Péter meg fiai: György és (III.) Péter, HA utód nélkül, akkor csábrági Erdődi (II.) Bálint fiai: (II.) István és Farkas, Erdődi néhai Bakóc (I.) László fia: (II.) Tamás	1521. V. 21.	II. Lajos király az esetlegesen Szarvaskő vár, Monoszló oppidum meg tartozékaik birtokában rejlő királyi jogról lemond és nekik adományozza	Erdődy lt. D 11203/1.

Az egyes birtokjogi oklevelekbe az érsek családtagjai korántsem véletlenszerűen kerültek bele. Egyfelől az adott birtoktestet csak akkor örökölhette a másik ág, ha az előbbi kihalt, másfelől az öröklési rendbe csak akkor léphetett új családtag (ág), ha fennállt, vagy éppenséggel már be is következett egy családtag örökös nélküli halála (lásd a 2. táblázatot).

2. táblázat: Új családtagok „érkezése” a birtokok öröklésébe

Új családtag neve (apa-fiú)	Év	Új ág tagja
Miklós fiai: (II.) Péter, (II.) Pál és (III.) Bálint (II.) János fiai: Tóbiás és (III.) János)	1487	
	1493	(I.) János fiai: Lőrinc, (I.) László és (II.) Bálint
	1507	Kanczler Angelo fiai: Zsigmond és László
(II.) Bálint fiai: (II.) István és Farkas	1510	
	1513	Erdődi Tompa Benedek és Péter
(I.) László fia: (II.) Tamás	1519	
(II.) Péter fiai: György és (III.) Péter	1521	

Bakóc a kezdetektől fogva ugyanakkor arra is törekedett, hogy a birtokok ne szóródjanak szét az egyes ágak között, hanem lehetőleg mindegyik egy-egy teljes uradalommal gazdagodjon, így a kedvezményezettek és az örökösök köre birtokokként (uradalmakként) változhatott.²¹¹ Emellett az is jól látható, hogy az egyes ágak nem azonos mértékben ré-

szesültek a földi javakból: az Erdődi Tompa család például nemcsak a monyorókeréki-ág, hanem a csábrági-ág által elnyert birtokoknak is a töredékét kapta. Az élet végül megoldotta, hogy a Bakóc Tamás által kigondolt birtoköröklési rend – értsd a javak egy kézben történő összpontosítása – érvényesüljön a gyakorlatban is: előbb a monoszlóinak (†1505), majd a csábráginak (†1533) nevezett ág halt ki, sőt a monyorókeréki-ágból is mindössze egyetlen fiú, (III.) Péter élte meg a felnőttkort és örökölte a Bakóc által felhalmozott vagyont. (A csábrági-ág birtokainak egy részét – rövid időre – az Erdődi Tompák, illetve rajtuk keresztül a Pálffy család szerezte meg.²¹²) A monyorókeréki Erdődy (III.) Péter kezében összpontosult vagyon aztán a 16. század közepén már lehetővé tette országos méltóság elnyerését.

A Bakóc-família – meglepő módon – 1526 előtt egy területen nem volt sikeres: világi, azaz megyésispáni vagy országos tisztséget egyiküknek sem sikerült elnyernie. Ennek nyilván számtalan oka volt. Szerepet játszhattak benne objektív okok: így például a családtagok életkora nem tette lehetővé szolgálat vállalását, illetve volt olyan, aki egyházi pályán futott be karriert. Ugyanakkor könnyen elképzelhető, hogy az elit, ha nem is nézte ellenségesen a Bakóc család felemelkedését, de egyfajta távolságtartással viseltetett irányukba és a világi hatalomból nem résztették őket. Mindez egyébként tökéletesen visszatükröződik a családtagok házasságkötéseiben is: mind a férfiak, mind pedig a nők legfeljebb a másodvonal tagjaival (Alsólendvai Bánfi Sára, Szomszédvári Henning Zsófia, Várdai Katalin, illetve Korotnai István) házasodtak. E helyzetet majd csak Mohács után, immáron teljesen más viszonyok között történt változás.

A Bakóci „rokonpolitika” másik pillére talán az lehetett, hogy minden ágból igyekezett valakit egyházi pályára

²¹¹ Vö. Fraknói V.: Birtokszerzemények 125–126.

²¹² Pálffy G.: Pálffyak felemelkedése.

irányítani: ez olvasható le abból, hogy majdnem minden családtag hosszabb-rövidebb ideig viselt egyházi javadalmat (noha felszentelve csak kevesen lehettek közülük). Törekvése éppen ellentétes volt a már Fügedi Erik, Engel Pál, illetve Kubinyi András által is megállapított, a magyar arisztokráciára jellemző szokásokkal, azaz annak ellenére, hogy bőven lett volna rá lehetőség, feltűnően kevesen választottak a fiaik számára egyházi pályát. Bakóc ezzel szemben előszeretettel nevezette ki unokaöccseit egyházi javadalmakba, illetve igyekezett őket egyházi pályán tartani (ez nem járt mindig sikerrel) és püspöki címet szerezni nekik. Érdemes megemlíteni, hogy 1500-ban az érseken kívül további két püspök került ki a családból: Ferenc győri, István pedig szerémi püspök lett. Az egyházi karrierek építése azonban felemás sikerrel járt: egyfelől „elfogytak” a *neposok* – (III.) Bálint 1505-ben, Lőrinc 1510-ben, (I.) László 1511-ben, fiai 1521-ben, illetve 1524-ben haltak meg utód nélkül –, másfelől viszont a jelöltek nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket (Erdődi III. János és Básztyei János), harmadrészt közbeszólt a családi érdek (Básztyei Miklós), így Bakóc Tamás bíboros halálakor már mindössze egyetlen családtagot találunk egyházi pályán: Erdődi (Tompai) Simon zágrábi püspököt.

Mindazonáltal a Bakóc család kiváló példa arra, hogy a felemelkedés útjai nem zárultak le a 15. században, hiszen egyházi pályán továbbra is bárki érvényesülhetett. A megfelelő politikai befolyás révén elért egyházi javadalmak birtokában az érsek sikeresen emelhetette fel családját a vagyontalanok köréből, juttathatta rokonait egyházi álláshoz, nyerhetett el számukra birtokokat, hogy aztán a következő, Mohács utáni generációk mindezeket sikeresen átváltsák politikai hatalomra.

Levéltári források

ASMo Amb. = Archivio Stato di Modena, Ambasciatori.

DF = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest. Diplomatikai Fényképgyűjtemény.

DL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest. Diplomatikai Levéltár.

Erdődy lt. = Österreichische Staatsarchiv, Wien. Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Familienarchiv Erdődy

Libri regii = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, A 57 (Libri regii).

Bibliográfia

Arch. 1458–1526. = C. Tóth Norbert–Horváth Richárd–Neumann Tibor–Pálosfalvi Tamás: Magyarország világi archontológiája 1458–1526. I. Főpapok és bárók. Bp., 2016. (Magyar Történelmi Emlékek. Adattárak.)

Benda B.: Erdődy genealógia = Benda Borbála: Az Erdődy család 17. századi genealógiája. *Turul*, 80 (2007) 4:109–125.

Benda B.–Koltai A.: Kutatások = Benda Borbála–Koltai András: Kutatások az Erdődy család bécsi levéltárában. *Lymbus*, 2008. 429–460.

Blagay = Codex diplomaticus comitum de Blagay. A Blagay-család oklevéltára. Bevezető tanulmánnyal a család történetéhez. (Szerk. Thallóczy Lajos és Barabás Samu.) Bp. 1897. (Monumenta Hungariae Historica, Diplomataria XXVIII.)

Bónis Gy.: Jogtudó értelmiség = Bónis György: A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. Bp., 1971.

Borsa I.: Szenyér = Borsa Iván: A szenyéri uradalom Mohács előtti oklevelei (Második, befejező közlemény). *Somogy Megye Múltjából*, 10 (1979) 59–150.

Botka T.: Adalékok = Botka Tivadar: Adalékok az Erdődi Bakócz-család elsőkor elágazásához. *Századok*, 9 (1875) 547–556.

Botka T.: Mi van jobban = Botka Tivadar: Mi van jobban: Bakócz vagy Bakács? *Századok*, 10 (1876) 252–255.

Bubryák O.: Családtörténet és reprezentáció = Bubryák Orsolya: Családtörténet és reprezentáció. A galgóci Erdődy-várkastély gyűjteményei. Bp., 2013.

C. Tóth N.: Egri kápt. = C. Tóth Norbert: Az egri káptalan archontológiája 1387–1526. *Turul*, 88 (2015) 48–71.

C. Tóth N.: Perényi helytartósága = C. Tóth Norbert: Perényi Imre nádor királyi helytartóságai. In: Aktualitások a magyar középkorkutatásban. In memoriam Kristó Gyula (1939–2004). (Szerk. Font Márta–Fedeles Tamás–Kiss Gergely.) Pécs, 2010. 141–170.

C. Tóth N.: Váci kápt. = C. Tóth Norbert: A váci székeskáptalan archontológiája 1378–1526. *Studia Comitatusia, Új folyam* 2. – A Ferencczy Múzeumi Centrum Évkönyve, 2015. (Szerk. Tyekvicska Árpád.) Szentendre, 2016. 7–33.

Consistorialia = Consistorialia documenta pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1426–1605). Közreadja Tusor Péter és Nemes Gábor. Bp.–Róma, 2011. (Collectanea Vaticana Hungariae I/7.)

Csáky = Oklevéltár a gróf Csáky család történetéhez. I. 1–2. rész. (Szerk. Bártfai Szabó László.) Bp., 1919. (A körösszegi és adorjáni gróf Csáky család története I. Oklevéltár.)

Dreska, G.: Bakócz, the Epistolist = Dreska, Gábor: Tamás Bakócz, the Epistolist. In: *Infima Aetas Pannonica. Studies in Late Medieval Hungarian History*. (Edited by Péter E. Kovács–Kornél Szovák.) Bp., 2009. 9–28.

Egyházi arch. 1440–1526. = C. Tóth Norbert: Magyarország késő középkori főpapi archontológiája. Érsekek, püspökök, illetve segédpüspökeik, vikáriusai és jövedelemkezelők az 1440-es évektől 1526-ig. Győr, 2017. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 27.)

Engel P.: Genealógia = Engel Pál: Középkori magyar genealógia. In: Uő.: Magyar középkori adattár. Bp., 2001. (Arcanum Digitéka–CD-ROM)

Fabritius K.: Kisder Kapitel = Urkundenbuch zur Geschichte des Kisder Kapitels vor der Reformation und auf den Gebiete desselben ehemals befindlichen Orden von Karl Fabritius. Hermannstadt, 1875.

Fallenbüchl Z.: Főméltóságok = Fallenbüchl Zoltán: Magyarország főméltóságai. Bp., 1988.

Feketekuty L.: Pálffy Pál nádor ősfája = Feketekuty László: Pálffy Pál nádor ősfája. Első rész. *Turul*, 67 (1994) 109–117.

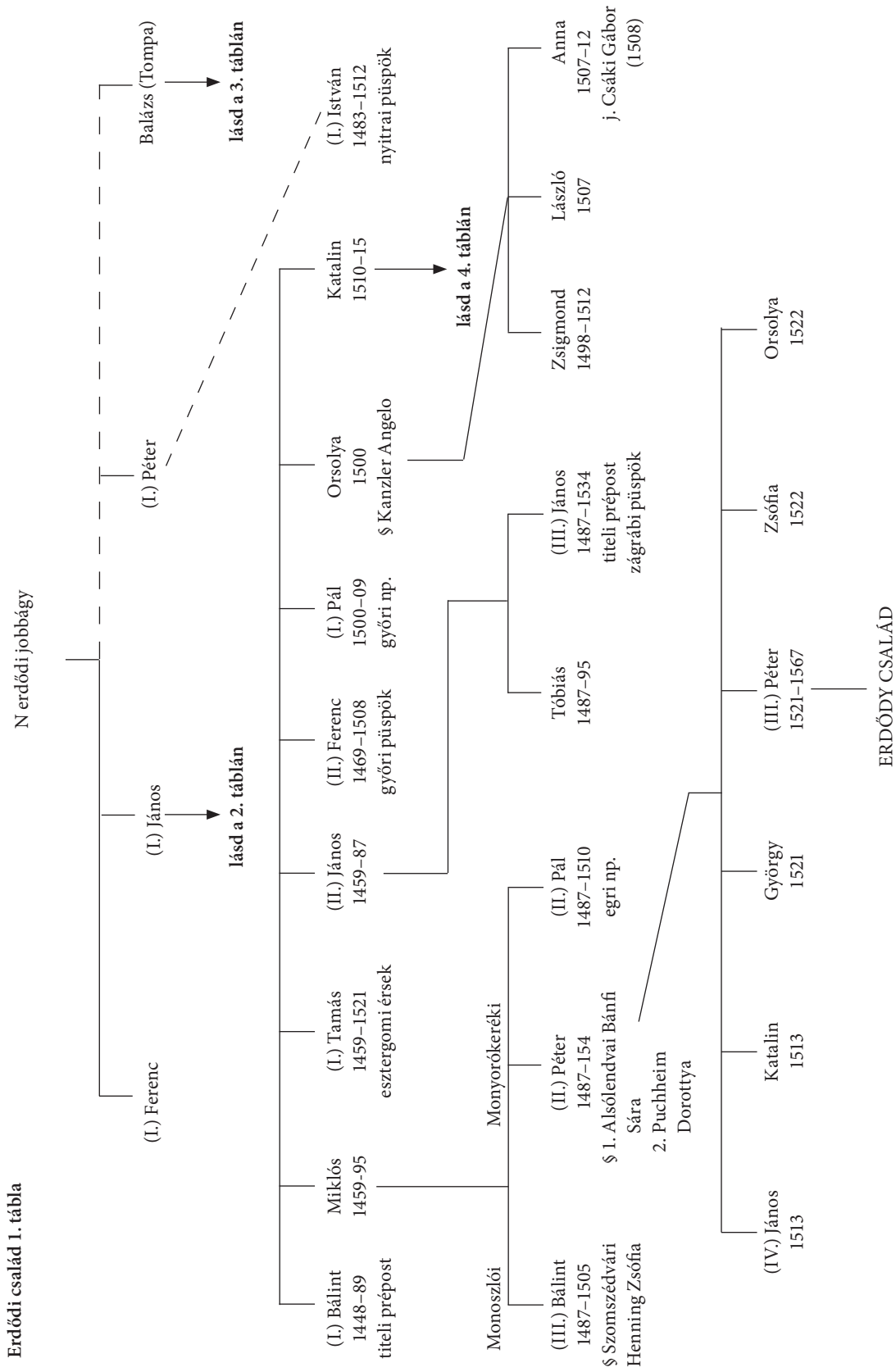
Fraknoi V.: Bakócz Tamás = Fraknoi Vilmos: Erdődi Bakócz Tamás élete 1442–1521. Bp., 1889. (Magyar Történelmi Életrajzok V.)

Fraknoi V.: Birtokszerzemények = Fraknoi Vilmos: Bakocs Tamás primás birtokszerzeményei. *Századok*, 22 (1888) 97–128.

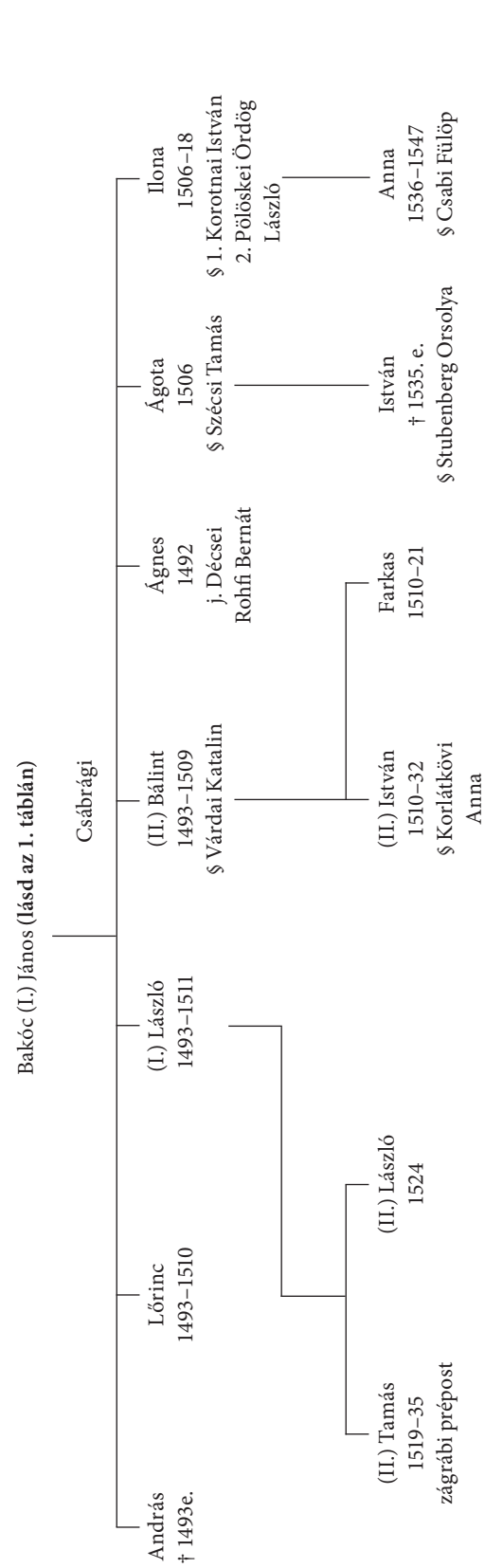
- Fraknói V.: Címer = *Fraknói Vilmos*: Az Erdődi-czímer. (Két színes címerképpel.) *Turul*, 7 (1889) 105–107.
- HC = Hierarchia catholica medii et recentioris aevi sive summorum pontificum, s. R. e. cardinalium, ecclesiarum antistitum series, ... e documentis tabularii praesertim Vaticani collecta, digesta, edita per *Conradum Eubel*. Tom. III. Monasterii, 1923.
- Hermann Zs.: Divény vára = *Hermann Zsuzsanna*: Miképp került Divény vára a Balassák kezére. *Levéltári Közlemények*, 63 (1992) 61–70.
- Hermann Zs.: Keseregjenek = *Hermann Zsuzsanna*: Keseregjenek vétkük büntetésén. Ítélet Vörösvárról és végzés Rákoson. In: *Tanulmányok Borsa Iván tiszteletére*. (Szerk. Csukovits Enikő.) Bp., 1998. 81–98.
- Horváth R.: Bakócz Tamás = *Horváth Richárd*: Bakócz IV. Tamás. In: *Esztergomi érsekek 1001–2003*. (Szerk. Beke Margit.) Bp., 2003. 228–232.
- Iványi B.: Fizetési lajstrom = *Iványi Béla*: A Kanizsayak fizetési lajstroma 1503–1504-ből. *Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle*, 12 (1905) 15–35.
- Kelényi B.: Krakkó = *Haraszi Szabó Péter–Kelényi Borbála–Szögi László*: Magyarországi diákok a prágai és a krakkói egyetemeken 1348–1525. II. kötet. Bp., 2017. (Magyarországi diákok a középkori egyetemeken 2.)
- Kis P.: Budai ingatlanok = *Kis Péter*: Bakócz Tamás budai házigatlanaira vonatkozó oklevelek az Erdődy család bécsi levéltárából 1464–1518). *Fons*, 12 (2005) 399–421.
- Koller = *Josephus Koller*: Historia episcopatus Quinqueecclesiarum, I–VII. Posonii, Pesthini, 1782–1812.
- Köblös J.: Adattár = A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan archontológiája 1458–1526. Összeállította *Köblös József*. Bp., 1987. (Forrástudományi Segédletek 3.)
- Köblös J.: Egyházi középíreg = *Köblös József*: Az egyházi középíreg Mátyás és a Jagellók korában. (A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan adattárával.) Bp., 1994. (Társadalom- és Művelődéstörténeti Tanulmányok 12.)
- Körmendy K.: Studentes = *Körmendy Kinga*: Studentes extra regnum. Esztergomi kanonok egyetemjárása és könyvhasználata 1183–1543. Bp., 2007. (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kánonjogi Posztgraduális Intézete III. Studia 9.)
- Kubinyi A.: Budai és pesti polgárok = *Kubinyi András*: Budai és pesti polgárok családi összeköttetései a Jagelló-korban. In: *Tanulmányok Budapest középkori történetéről*, I–II. (Szerk. Kenyeres István–Kis Péter–Sasfi Csaba.) Bp., 2010. (Budapest Főváros Levéltára Várostartó-történeti Tanulmányok) II. 513–570. – Első megjelenése: *Levéltári Közlemények*, 37 (1966) 227–288.
- LLMAeH = Lexicon Latinitatis Medii Aevi Hungariae. A magyarországi középkori latinság szótára. Ediderunt *Iván Boronkai, Ibolya Bellus, Kornél Szovák*. Vol. I–V. Bp., 1987–1999. Supplementum I. Ad edendum praeparavit *Kornél Szovák*. Bp., 2013.
- Matunák M.: Pálffy Miklós születéshelye = *Matunák Mihály*: Pálffy Miklós születéshelye Csábrág (Válasz Kropf Lajosnak). *Századok*, 23 (1899) 72–75.
- Mikó Á.: Reneszánsz művészet = *Mikó Árpád*: Reneszánsz művészet a Jagelló-kori Magyarországon, 1. Az all’antica művészeti köznyelv kialakulása és elterjedése. *Ars Hungarica*, 41 (2015) 4:363–420.
- Mikó Á.–Pálffy G.: Pozsonyi síremlékek = *Mikó Árpád–Pálffy Géza*: A pozsonyi Szent Márton-templom késő reneszánsz és kora barokk síremlékei (16–17. század). *Művészettörténeti Értesítő*, 51 (2002) 1–2:107–172.
- Mon. Habs. = Monumenta Habsburgica regni Croatiae, Dalmatiae, Slavoniae, I–III. Collegit et redegit *Aemilius Laszowski*. Zagrabiae, 1914–1917. (Monumenta spectantia historiam slavorum meridionalium 35., 38., 40.)
- Mon. Vat. = Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia. I/5. Liber confraternitatis Sancti Spiritus de Urbe, 1446–1523. Bp., 2000. (Reprint.)
- Neumann T.: Korlátköviek = *Neumann Tibor*: A Korlátköviek. Egy előkelő család története és politikai szereplése a 15–16. században. Győr, 2007. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 5.)
- Obitelj Erdődy = Analitički inventar. Obitelj Erdődy 1527–1855. (Izradila Maja Pajnić.) Zagreb, 2015.
- Pálffy G.: Grófi cím = *Pálffy Géza*: A grófi cím a 16–17. századi Magyarországon és Erdélyben. In: „... éltünk mi sokáig ’két hazában’ ...” *Tanulmányok a 90 éves Kiss András tiszteletére*. (Szerk. Dáné Veronka–Oborni Teréz–Sipos Gábor.) Debrecen, 2012. (Speculum Historiae Debreceniense 9.) 177–191.
- Pálffy G.: Magyar Királyság = *Pálffy Géza*: A Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia a 16. században. Bp., 2010. (História Könyvtár. Monográfiák 27.)
- Pálffy G.: Pálffyak felemelkedése = *Pálffy Géza*: A Pálffy család felemelkedése a 16. században. In: *Pálfióvci v novoveku. Vzostup významného uhorského šľachtického rodu*. (Ed. Anna Fundárková – Géza Pálffy.) Bratislava–Budapest, 2003. 17–36.
- Pálffy G.: Pozsony megyéből a Magyar Királyság élére = *Pálffy Géza*: Pozsony megyéből a Magyar Királyság élére. Karrierlehetőségek a magyar arisztokráciában a 16–17. század fordulóján. Az Esterházy, a Pálffy és az Illésházy család felemelkedése. *Századok*, 143 (2009) 853–882.
- Pálosfalvi T.: Noble Elit = *Pálosfalvi, Tamás*: The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400–1526. Bp., 2014. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések.)
- Reg. Strig. = Registrum capituli cathedralis ecclesiae Strigoniensis / Az esztergomi székeskáptalan jegyzőkönyve (1500–1502, 1507–1527). Edidit *László Solymosi*. Bp., 2002.
- Regesta Suppl. 1522–1523. = Supplicationes Hungaricae, 1522–1523. A VI. Adorján pápa uralkodása alatt elfogadott magyar vonatkozású kérvények. Feltárta és közreadja *Lakatos Bálint*. Bp.–Róma, 2017. (Collectanea Vaticana Hungariae I. 16.)
- Reiszig E.: Felsőlendvai Széchy-család = *Reiszig Ede*: A Felsőlendvai Széchy-család (Második közlemény). *Turul*, 60 (1942) 63–73.
- Ritoókné Szalay Á.: Bakócz Bálint = *Ritoókné Szalay Ágnes*: Bakócz Bálint titeli és budai prépost sírköve a Magyar Nemzeti Múzeumban. *Művészettörténeti Értesítő*, 43 (1994) 231–233.
- Schiller B.: Örökös főrendiség = Az örökös főrendiség eredete Magyarországon. Írta *Schiller Bódog*, előszóval ellátta Timon Ákos. Bp., 1900.
- Szántófi A.: Bakács végrendelete = *Szántófi Antal*: Bakács Tamás végrendelete. *Magyar Sion*, 7 (1869) 522–531.
- Teleki = *Teleki József*: Hunyadiak kora Magyarországon, X–XII. Pest, 1853–1857.

- Tímár Gy.*: Pécsi püspökök birtokmegőrző törekvései = *Tímár György*: A pécsi címzetes (választott) püspökök birtokmegőrző törekvései a török hódoltság idején. In: Pécs a törökkorban. (Szerk. Szakály Ferenc.) (Tanulmányok Pécs történetéből 7.) 133–170.
- Tompa, Frank S.*: Cardinal Thomas = *Frank S. Tompa*: Cardinal Thomas de Erdeud and his Clan. A genealogical and historical revision. Pender Island, 2001.
- Tonk S.*: Erdélyiek = *Tonk Sándor*: Erdélyiek egyetemjárása a középkorban. Bukarest, 1979.
- Tóth E.*: Továbbélő ókor = *Tóth Endre*: Továbbélő ókor. In: Történelem-kép. Szemelvények múlt és művészet kapcsolatáról Magyarországon. Szerk. Mikó Árpád–Sinkó Katalin. Bp., 2000. (A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai 2000/3) 265–275.
- Tóth-Szabó P.*: Pápai suppl. = *Tóth-Szabó Pál*: Magyarország a XV. század végén a pápai supplicatiók világánál. Első közlemény. *Századok*, 37 (1903) 1–15.
- Tüskés A.*: Bécs = *Tüskés Anna*: Magyarországi diákok a bécsi egyetemen 1365–1526. Bp., 2008. (Magyarországi diákok a középkori egyetemeken 1.)
- Varga Sz.*: Zrínyi Miklós = *Varga Szabolcs*: Leónidasz a végvidéken. Zrínyi Miklós (1508–1566). Pécs–Bp., 2016. (Sziluett. Korszerű történelmi életrajzok)
- Varga Sz.*: Zrínyiek és Erdődyek = *Varga Szabolcs*: „Az Zrínyi Ház, soha az Erdődy házhoz ighaz nem volt.” Fejezetek a Zrínyiek és Erdődyek kora újkori kapcsolatából. In: Határok fölött. Tanulmányok a költő, katona, államférfi Zrínyi Miklósról. (Szerk. Bene Sándor–Fodor Pál–Hausner Gábor–Padányi József.) Bp., 2017. 187–206.
- Végh A.*: Buda helyrajza = *Végh András*: Buda város középkori helyrajza I–II. Bp., 2006–2008. (Monumenta Historica Budapestinensia XV–XVI.)
- Véghely D.*: Korothnay Katinka = *Véghely Dezső*: Korothnay Katinka. *Századok*, 4 (1870) 14–29.
- Veress E.*: Olasz = Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai 1221–1864. Kiadja *Veress Endre*. Bp., 1941. (Olaszországi Magyar Emlékek III. Közrebocsátja a Római Magyar Történelmi Intézet.)
- Veress A.*: Padua = *Veress András*: Matricula et acta Hungarorum in universitatibus Italiae studentium I. Padua. 1264–1864. Kolozsvár, 1915.
- Zalavári és kapornaki hiteleshelyek 1527–1541. = A zalavári és kapornaki konventek hiteleshelyi levéltárainak oklevélregesztái 1527–1541. Fordította, a mutatót készítette, szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta: *Bilkei Irén*. Zalaegerszeg, 1999. (Zalai Gyűjtemény 47.)
- Zalavári és kapornaki hiteleshelyek 1545–1548. = A zalavári és kapornaki konventek hiteleshelyi levéltárainak oklevélregesztái 1545–1548. Fordította, a mutatót készítette és szerkesztette *Bilkei Irén*. Zalaegerszeg, 2008. (Zalai Gyűjtemény 64.)
- Zichy = Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vásonkeő. A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára, I–XII. Szerk. *Nagy Imre*, *Nagy Iván*, *Véghely Dezső*, *Kammerer Ernő*, *Döry Ferenc* és *Lukcsics Pál*. Bp., 1871–1931.
- Zrínyi oklt. = Zrínyi Miklós a szigetvári hős életére vonatkozó levelek és okiratok I–II. (Szerk. Barabás Samu.) Bp., 1898–1899. (Monumenta Hungariae Historica, Diplomataria XXIX–XXX.)
- ZsO = Zsigmondkori Oklevéltár I. (1387–1399). Összeállította *Mályusz Elemér*. Bp., 1951. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 1.)

Családfák

Erdődi család 2. tábla

Erdődi család 3. tábla: Tompa

